

ÜNİTER PATENT VE ÜNİTER PATENT MAHKEMESİ^(*)

UNITARY PATENT AND UNIFIED PATENT COURT

Arş. Gör. Dr. Burak MEYDANCI^(**)

Öz

Patent temelde ülkesel nitelik taşımakta olup, tescil edildiği ülke sınırları içerisinde korunmaktadır. Ülkesellik ilkesinin gereği olarak koruma, verildiği ülkenin mevzuatına uygun olarak sağlanmaktadır. Bu durum Avrupa Birliği'nin tek pazar anlayışı ile çelişmekte ve birlik içerisindeki rekabetin sekteye uğramasına neden olmaktadır. Her ne kadar Avrupa Patent Sözleşmesi ve Avrupa patenti ile sorunun çözümüne yönelik bazı adımlar atılsa da patent korumasının ülkesel niteliği ortadan kaldırılamamıştır. Bu çerçevede sürdürülen çalışmalar, kendisine özgü bir yargı örgütüne sahip ve yeknesak etkili bir patent koruması öngören Üniter Patent Sistemini ortaya çıkarmıştır. Üniter etkili Avrupa patenti ya da üniter etkiye sahip Avrupa patenti adıyla da bilinen bu sistem 1 Haziran 2023 tarihi itibarıyla yürürlüğe girerek AB patent hukuku bakımından yeni bir dönemi başlatmıştır. Çalışmamızda bu sistem ve sisteme bağlı olarak kurulan Üniter Patent Mahkemesi Türk hukukuna etkileriyle birlikte, incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Avrupa Patenti, Üniter Patent, Üniter Patent Mahkemesi, Üniter Etkili Avrupa Patenti.

Abstract

Patents are primarily territorial and provide protection within the borders of the country in which they are registered. According to the territoriality principle, a national patent is protected according to the legislation of the country where it was granted and within its borders. This conflicts with the European Union's single market concept and hinders competition within the Union. Although significant steps have been taken to address this issue through the European Patent Convention and the European Patent, the territorial nature of patent protection has not been eliminated. The ongoing studies conducted within this framework resulted in the establishment of the Unitary Patent system, which is characterised by a distinct judicial organisation and a commitment to uniform and effective patent protection. This system, also known as the Unitary Effective European Patent, entered into force on 1 June 2023, marking a significant shift in the European Union patent law. In our study, the Unitary Patent System and the Unified Patent Court established in accordance with the system are analysed together with their effects on Turkish law.

Keywords

Unitary Patent, European Patent, European Patent with Unitary Effect, Unified Patent Court.

^(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 14.10.2024 / Kabul Tarihi: 05.01.2025).

^(**) Bursa Uludağ Üniversitesi, İdari Bilimler Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Bursa - Türkiye, (E-posta: bmeydanci@uludag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9097-0929).

Atf/Citation: Meydanci, Burak (2025), "Üniter Patent ve Üniter Patent Mahkemesi", TFM, C: 11, S: 1, s. 173-193.

I. GİRİŞ

Teknik alanda yaşanan sorunlara çözüm getiren ve sanayiye uygulanabilen buluşlar patent aracılığıyla korunmaktadır. Patent, buluş üzerinde inhisari haklar sağlayarak sahibine, buluşunu kullanma, üretme, satma ya da bu hakları üçüncü kişilere devretme imkânı tanımaktadır¹. Patent sahibi, tescil edilen buluşun izinsiz şekilde üçüncü kişiler tarafından kullanılmasını da bu şekilde engelleyebilmektedir. Ancak sağlanan haklar patent verilen devletin sınırları içerisinde anlam ifade etmektedir². Sınai Mülkiyet Kanunu³ (SMK) uyarınca Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) aracılığıyla tescil edilen buluşlar, yalnızca Türkiye sınırları içerisinde korunabilmektedir. Dolayısıyla patent koruması, Türk hukukunda ülkesel nitelik taşımaktadır.

Ülkesellik, patent haklarının genel çerçevesini oluşturmaktadır⁴. Bu ilke Türk patent hukukunda olduğu gibi her ne kadar bir birlik oluşturmuş olsa da Avrupa Birliği (AB) üyesi devletlerin patent hukuku bakımından da geçerlidir⁵. AB üyesi devletlerden birisinde

patentlenen buluş, kendiliğinden diğerlerinde geçerli hale gelmemektedir. Ulusal olarak patentlenen buluşlar, AB'ye üye olsa da ülkesellik ilkesine bağlı olarak yalnızca patentin verildiği devletin sınırları içerisinde korunabilmektedir⁶. Aynı buluşun farklı devletlerde korunması yalnızca birbirinden bağımsız birden fazla patent aracılığıyla sağlanabilmiştir. Bu durum egemenlik hakkının bir yansıması niteliğindedir⁷.

Patent korumasının sahibine sağladığı hakların yalnızca tek bir devlet sınırları içerisinde kullanılması, AB pazarının bölünmesine ve rekabetin sekete uğramasına sebep olmaktadır⁸. Ancak pazarın bölünmesi, AB'nin ulaşmak istediği tek pazar anlayışına aykırı nitelik taşımaktadır⁹. Almanya'da tescil edilmiş bir buluş yalnızca bu devletin sınırları içerisinde korunmaktadır. Tek bir patente bağlı olarak buluşun farklı devletlerde örneğin İtalya'da izinsiz kullanılması engellenememektedir. Bu durum AB üyesi olmalarına rağmen Almanya ile İtalya pazarlarını birbirinden ayırmaktadır.

Tek pazar anlayışına uygun şekilde patent hukukunda ülkesellik ilkesini ortadan kaldırmaya yönelik ilk çalışmalar AB üyesi devletler öncülüğünde başlamıştır¹⁰. Taraf devletler arasında yeknesak bir patent sistemi kurulması amacına hizmet edecek olan Avrupa Patent Sözleşmesi (*European Patent Convention-EPC*¹¹) bu şekilde meydana getirilmiştir. 05.10.1973 tarihinde imzalanan EPC, 07.10.1977 tarihinde yürürlüğe girerek ulusal patentlerin ötesinde yeni bir patent sistemi ortaya çıkmıştır.

¹ Ünal Tekinalp, *Fikrî Mülkiyet Hukuku* (5. Bası, Vedat 2012) 36; Arslan Kaya, '551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi' (1996) 55 *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 335.

² Tekinalp (n1) 48; Feyzan Hayal Şehirli Çelik, 'İngiliz ve Alman Patent Uygulamaları Örneğinde Avrupa Patentlerinin Koruma Kapsamının Belirlenmesi' (2008) 24(3) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 268; Bahadır Erdem, *Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (Beta 2000) 39; Musa Aygül ve Elif Hande Altıntaş Açıkgöz, 'Yabancı Unsurlu Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında "Koruma Ülkesi Hukuku" (Lex Loci Protectionis) Kavramının Belirsizliği' (2024) 10(1) *TFM* 58; Ebru Yılmazsoy, 'Fikrî Mülkiyete İlişkin Haklara Uygulanacak Hukuk' (2022) 17(185) *Terazi Hukuk Dergisi* 109.

³ RG. 10.01.2017, S. 29944.

⁴ Gert Kolle, 'Art. 3' in Ingo Bechedorf ve Jochen Ehlers (ed), *Bernd, Europäisches Patentübereinkommen* (4. Auflage, C.H. Beck 2023) Rn. 6; Emmanuel Kolawole Oke, 'Territoriality in Intellectual Property Law: Examining the Tension between Securing Societal Goals and Treating Intellectual Property as an Investment Asset' (2018) 15 *SCRIPTed* 313; Graeme B Dinwoodie, 'Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality' (2009) 51(2) *William & Mary Law Review* 800.

⁵ Joseph Straus ve Nina Sophie Klunker, 'Harmonisierung des internationalen Patentrechts' (2007) *GRUR Int* 91- 95; Lydia Lundstedt, 'Gerichtliche Zuständigkeit und Territorialitätsprinzip im Immaterialgüterrecht - Geht der Pendelschlag zu weit?' (2001) *GRUR Int* 103; Jürgen Hoth, 'Territoriale Grenzen des Schutzbereichs von Warenbezeichnungen' (1968) *GRUR* 64; Idis Haupt, 'Territorialitätsprinzip im Patent- und Gebrauchsmusterrecht bei grenzüberschreitenden Fallgestaltungen' (2007) *GRUR* 187.

⁶ Johan Pitz, *Patentverletzungsverfahren: Grundlagen - Praxis - Strategie* (2nd edn, C.H. Beck 2010) 25.

⁷ Kolle (n4) Rn. 6.

⁸ İlhan Yılmaz, 'Avrupa Topluluğunda Fikrî ve Sınai Haklar' (1996) 4 *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi* 1-2, 17; Ali Bozer, 'Türkiye AT İlişkileri ve 1992 Tek Pazar Programı' (1991) 1 *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi* 1-16.

⁹ European Commission, *Communication from the European Commission, COM(2011) 287 final* (24 May 2011) 3. Commission of the European Union, *Twelve Projects for the 2012 Single Market: Together for New Growth* (Press Release, IP 11/469, 13 April 2011); Fikrî Mülkiyet Hukuku'nun tek pazar anlayışına ulaşmada bir araç olarak kullanılması hakkında bkz. Florence Hartmann-Vareilles, 'Intellectual Property Law and the Single Market: The Way Ahead' (2014) 15 *ERA Forum* 159-168.

¹⁰ Tekinalp (n1) 48.

¹¹ *European Patent Convention (EPC 1973) (OJ 1973, L 269/1)* amended by the Act Revising the EPC (OJ 2007, L 344/1).

Sistemin uygulanmaya başlaması için merkezi nitelikte bir patent ofisine de ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç Avrupa Patent Ofisi (*European Patent Office-EPO*) aracılığıyla giderilmiştir. EPO, patent kurallarının yeknesaklaştırılması ve Avrupa patenti ile ilgili itirazların incelenmesi fonksiyonlarını yerine getiren bir başvuru mercii olarak kurulmuştur.

EPC sayesinde buluşlar birden çok devlette kolaylıkla korunabilir hale gelmiştir (EPC m. 2-3). Ancak patentin birden çok devlette koruması kolaylaştırılmış olsa da ülkesellik ilkesini ortadan kaldıran yeknesak bir patent sistemi meydana getirilmemiştir¹². EPC, tek başvuru ile Avrupa'nın tamamında geçerli olacak yeknesak bir patent koruması öngörmemiştir¹³. Avrupa patenti, taraf devletler için ulusal patent ile aynı etki ve koşulları doğuran bir patent demeti niteliği taşımaktadır (EPC m. 2).

Avrupa patenti demet etkisi, patentin koruma talep edilen devletlerde ayrıca incelenip onaylanmasından sonra ortaya çıkmaktadır¹⁴. Örneğin, Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye'de Uygulama Şekli Gösterir Yönetmelik¹⁵ (APSUY) uyarınca Türkiye'yi de içeren bir Avrupa patenti başvurusunun Ülkemizde korunabilmesi için buluş sahibinin öncelikle Avrupa patenti alması daha sonra ise patent istemleri ve varsa teknik resimleri içeren Avrupa patentine ait fasikülünün Türkçe çevirisiyle birlikte TÜRK-PATENT'e teslim edilmesi gerekmektedir (APSUY m. 12/1). Avrupa patenti başvurusunun kabul edildiğine dair EPO ilanından sonra süresi içerisinde fasikül çevirisi TÜRK-PATENT'e sunulmayan başvurular, geçersiz sayılmaktadır (APSUY m. 12/7). Geçersiz sayılan Avrupa patentleri Ülkemiz bakımından etki doğurmamaktadır. Buluş sahibinin koruma için TÜRK-PATENT nezdinde yeni bir başvuruda bulunması gerekmektedir. Benzer durum EPC'ye taraf diğer devletler bakımından da geçerlidir. Avrupa patenti ulusal hukuk sistemlerinde belirlenen şartlar yerine getirilmeden, yalnızca EPO tarafından verilen patent

belgesine bağlı şekilde yeknesak bir patent koruması sağlanmamaktadır (EPC m. 2/2).

Sonuç olarak, Avrupa patenti yeknesak bir koruma sağlayamamaktadır. Tüm evrakların aynı anda teslim edildiği ve hatta aynı anda ulusal merciler tarafından kabul edildiği hallerde dahi patentler yeknesak etki ve koruma sağlamamaktadır. Nihayetinde Avrupa patenti verilen buluşlar her bir devlet için farklı nitelik taşıyacak ve farklı sonuçlar doğurabilecektir. Patent hukukunda önemli bir yer tutan ülkesellik ilkesi, Avrupa patenti ile sona erdirilmemiştir.

II. ÜNİTER PATENT SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Her ne kadar ülkesellik ilkesini ortadan kaldırmamış olsa da Avrupa patenti, fikrî ve sınai hakların korunması açısından çığır açıcı bir yeniliktir. Yetkisi ulusal sınırları aşan merkezi bir patent kurumunun ortaya çıkması, buluş sahibinin birden fazla devlette hızlı ve kolay bir şekilde patent korumasına erişmesi Avrupa patenti aracılığıyla mümkün olmuştur. Ancak hayata geçirilen bu proje tek bir işlemle birden fazla devlette aynı anda koruma sağlayan bir yapı meydana getirememiştir¹⁶. Patent korumasındaki ülkesellik, AB'nin tek bir serbest pazar oluşturma arzusuna engel olan hususlardan birisi olarak uzun süre varlığını devam ettirmiştir. Ayrıca her ne kadar aksi arzulanmış olsa da Avrupa patenti, üye devletler tarafından istenildiği düzeyde basit ve masrafsız bir patent süreci ortaya çıkaramamıştır. Koruma için buluş sahibinin her bir devlette ayrı ayrı harç ve ücret yatırması gerekmiştir. Ortaya çıkan uyuşmazlıkların ve patent ihlallerinin çözümünde çeşitli sorunlarla karşılaşmış yeterli koruma sağlanamamıştır¹⁷. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen yeknesak bir patent sistemi yönündeki istek giderek arttırmıştır. EPC'nin imzalanmasından sonra birleşik ve yeknesak bir patent sistemi oluşturulması için çalışmalar hızlandırılmış ve Birlik Patent Konvansiyonu (*Community Patent Convention*)¹⁸ fikrini ortaya atılmıştır. Ancak taraflar arasında yaşanan anlaşmazlıklar

¹² Tekinalp (n1) 75; Deniz Ilgaz, 'Avrupa Patent Sistemi İçinde Avrupa Topluluk Patentinin Yaratılması, Öneri' (1991) 4(16) *Öneri*, 159.

¹³ Tekinalp (n1) 75; Ilgaz (n12) 159.

¹⁴ European Patent Office, *Unitary Patent* <https://www.epo.org/applying/european/unitary/unitary-patent.html> (ET. 22.08.2024).

¹⁵ RG. 09.01.2001, S. 24282.

¹⁶ Katharina Kaesling, 'The European Patent with Unitary Effect: A Unitary Patent Protection for Unitary Market?' (2013) 2(1) *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 87-111, 87.

¹⁷ Haupt (n5) 187.

¹⁸ Council Regulation (EEC) No 76/76 on the Community Patent (Community Patent Convention) (1976) OJ L 24/1.

sebebiyle bu fikir bir çaba olarak kalmıştır¹⁹. Sonrasında yürütülen ikinci bir çalışma da sonuçlandırılmamıştır²⁰. Tüm başarısız girişimlere rağmen ortak pazara dayalı yeknesak bir patent ihtiyacı ve fikri varlığını devam ettirmiştir. Nihayetinde 2000'li yıllarla birlikte yeknesak bir patent sistemine yönelik çalışmalar son safhaya ulaşmıştır²¹. Böylelikle Topluluk Patenti İçin Konsey Tüzüğü Önerisi (*Proposal for a Council Regulation on the Community Patent*²²) hazırlanmıştır. Öneri, topluluk içerisinde serbest ticareti sağlayacak ve ürünlerin serbest dolaşımını kolaylaştıracak bir patent sistemine odaklanmıştır. Öneride istenilen patent sisteminin yalnızca yeni bir hukuki durumun inşasıyla hayata geçirilebileceği özellikle vurgulanmıştır. Kurulacak olan bu farazi sisteme, "Topluluk Patenti" (*Community Patent*) adı verilmiştir.

"Topluluk Patenti" için ortaya konulan tasarı kabul süreci boyunca bazı değişikliklere uğramıştır. Nihayetinde, 17 Ekim 2012 tarihinde EPC'den farklı olarak Üniter Patent Korumasının Yaratılması Alanında Gelişmiş İşbirliğine İlişkin Uygulama Tüzüğü (*Regulation (EU) No 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection/ UPPR*²³) hazırlanmıştır. Düzenleme ile yeknesak etkiye sahip bir patent sistemi kurulabilmesi için üye devletler arasında etkin bir ortak çalışma ortamı oluşturulması amaçlanmıştır (UPPR m. 2/c). Yeni patent sisteminin başarılı şekilde faaliyet gösterebilmesi için ayrı bir merkezi hukuk biriminin kurulması gerektiği de ifade edilmiştir (UPPR dib. m. 9). Bu birimin EPO'nun ötesinde meydana getirilecek patent sistemi için özel bir mahkeme niteliği taşıması istenmiş-

ti. Önceleri "Avrupa ve Topluluk Patent Mahkemesi" (*European and Community Patents Court*) olarak adlandırılan özel patent mahkemeleri daha sonra isim değiştirerek "Üniter Patent Mahkemesi" (*Unified Patent Court*) adını almıştır²⁴.

Her ne kadar UPPR'de değinilmiş olsa da Üniter Patent Mahkemesi 2013 tarihli Üniter Patent Mahkemesi Hakkında Anlaşma (*The Agreement on a Unified Patent Court/ UPCA*²⁵) ile düzenlenmiştir. Anlaşma uyarınca 17 devlet Üniter Patent Sisteminin uygulanabilmesi için Üniter Patent Mahkemesi kurulmasını kararlaştırmıştır²⁶. Son hali ile bu anlaşmaya İspanya, Hırvatistan ve Polonya dışındaki tüm AB üyesi devletler dahil olmuştur²⁷. Sistemin tamamen hayata geçirilebilmesi için ise gerekli olan onay belgelerinin veya katılım belgelerinin, üye devletlerin sayısına ulaştığına yönelik bildirim Avrupalı Birliği Konseyi Genel Sekreterliğine teslim edildiği ay takip eden dördüncü ayın ilk günü olan 1 Haziran 2023 tarihini beklemek gerekmiştir (UPCA m. 89). Üniter Patent Sistemi ve Üniter Patent Mahkemesi bu tarihten itibaren sonuç doğurmaya başlamıştır.

III. ÜNİTER PATENT VE AVRUPA PATENTİ İLİŞKİSİ

Avrupa patenti, AB üye devletlerin öncülüğünde kurulan, EPO aracılığıyla yürütülen ve patentler demetinden oluşan kendine has bir sistemdir²⁸. Bu

¹⁹ Sara Mansour Fallah, Alexander Koller ve Michael Stadler, 'The UPCA's Path to Entry into Force between Delayed and Withdrawn Ratifications - Dead-end Street or Bumps in the Road?' (2021) 70(7) *GRUR Int* 662.

²⁰ Fallah, Koller ve Stadler (n19) 662.

²¹ Haupt (n5) 187.

²² Commission, 'Proposal for a Council Regulation on the Community Patent' COM(2000) 412 final (CNS 2000/0177) OJ C 337E, 28.11.2000.

²³ *Regulation (EU) 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 on Implementing Enhanced Cooperation in the Area of the Creation of Unitary Patent Protection, OJ L. 361, 31.12.2012.*

²⁴ Council of the European Union, 'Draft Agreement on the European and Community Patents Court' (23 March 2009) Annex 7928/09.

²⁵ Agreement on a Unified Patent Court (2013) OJ C 175, 20.06.2013.

²⁶ Anlaşmaya öncelikli olarak taraf olan devletler; Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Hollanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Portekiz, Slovenya ve İsveç şeklinde sıralanmaktadır. Günümüzde korumanın sağlandığı devletlere Romanya da eklenmiştir ve üniter patent 18 ülkede sonuç doğurur hale gelmiştir. İspanya, Hırvatistan ve Polonya dışındaki AB üyesi Güney Kıbrıs, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İrlanda ve Slovakya'nın katılım süreçleri devam etmektedir. Sayılan 6 ülke UPCA'ya imza koymuş olmakla Üniter Patent Sistemi bu ülkelerde henüz yürürlüğe girmemiştir. İspanya, Hırvatistan ve Polonya ise sözleşmeye imza koymamışlardır.

²⁷ İngiltere, çalışmalara katılmış olmakla birlikte *Brexit* sonrasında 31.01.2020 tarihinde katılan üye ülke statüsünü kaybetmiştir.

²⁸ Gerd Schoenen ve Dirk Smielick, 'Markenrecht, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht' in Gordian N Hasselblatt (ed), *Münchener Anwaltshandbuch Gewerblicher Rechtsschutz* (6. Auf-

sistem sayesinde buluşlar toplamda 45 devlette korunma imkânına erişmektedir²⁹. Ancak korumanın birden fazla devlette sonuç doğurması, buluş sahibinin koruma talep edilen her bir devlette ayrı ayrı harç yatırarak gerekli çevirilerle birlikte başvuruda bulunmasına bağlıdır (EPC m. 69/1-2, 70/3, 79/2). EPO ya da taraf devletlerden birisine yapılacak başvuru kendiliğinden diğerlerinde sonuç doğurmamaktadır. Sistem yeknesak ve aynı anda birden fazla devlette koruma sağlamamakta ancak taraf devletlerde yapılacak başvuruları kolaylaştırmakta ve süreci kısaltmaktadır. Dolayısıyla Avrupa patenti, EPC'de düzenlendiği haliyle tek bir başvuruyla birden çok devlette koruma sağlayan yeknesak bir patent sistemi niteliği taşımamaktadır³⁰. Nihayetinde EPC, ulusal patent kurallarının birbiriyle uyumlu hale getirmeyi amaçlayan kolaylaştırılmış bir patent sistemidir³¹.

Avrupa patenti talebinde bulunan buluş sahibi, sözleşmeye taraf devletlerin tamamında koruma talep edebileceği gibi bunlardan yalnızca biri ya da birkaçı için de koruma talep edebilir (EPC m. 3). Korumanın hangi devletleri kapsayacağı, buluş sahibinin talebine ve başvuruda bulunulan makamların bu yöndeki kararına bağlıdır. Dolayısıyla Avrupa patentine sahip olunması kendiliğinden buluşun sözleşmeye taraf olan 45 devlette birden korunacağı anlamına gelmemektedir. Başvurunun EPC'ye taraf devletlerde korunması, bir takım istem ve işlemlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Korunmaya uygun bulunan Avrupa patenti, ilgili devletin ulusal paten-

tine denk şekilde ve ulusal yasalara uygun olarak koruma sağlamaktadır (EPC m. 64/3). Taraf devletlerde Avrupa patentine yönelik uyumsuzluklar için özel bir patent mahkemesi öngörülmemiştir.

Üniter patent ise Avrupa patenti ile çeşitli benzerlikler taşımaya rağmen bu iki patent nitelik ve yapı itibarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Öncelikle üniter patent, EPO'ya bağlı olarak kurulan Avrupa patentinin bir türüdür. Kısaca üniter patent olarak adlandırılan sisteme üniter etkiye sahip Avrupa patenti (*European patent with unitary effect*) de denilmektedir³². Her iki patent türünde de başvuru şekli ve aşamaları benzer özellikler taşımaktadır. Süreç EPC'ye uygun olarak yürütülmektedir. Patent sistemleri arasındaki farklılıklar büyük oranda başvurunun kabulü sonrasında ortaya çıkmaktadır.

Kanun koyucu, üniter patent ile Avrupa patentini birlikte faaliyet gösterecek nitelikte (*co-existence*) düzenlemiştir. Üniter patentin, Avrupa patentini yürürlükten kaldırma amacı bulunmamaktadır. Aksine başvuru sahibi, buluşun hem üniter patent ile hem de sisteme dahil olmamakla birlikte EPC'ye taraf olan devletlerde Avrupa patenti ile korunmasını talep edebilmektedir. Diğer bir deyişle kişi, aynı buluş için üniter patente ve Avrupa patentine farklı devletlerde farklı istemlerle başvurabilmektedir. Böylelikle buluş, hem üniter etkili hem de demet şeklindeki Avrupa patentine konu olabilmektedir.

EPO tarafından paylaşılan verilere göre sistemin yürürlüğe girdiği andan itibaren verilen Avrupa patentlerinin %17.5'i üniter etkilidir. Bu rakam, AB merkezli kuruluşlar ve AB vatandaşları tarafından yapılan başvurular dikkate alındığında ise %25.8'e yükselmektedir³³. İlerleyen yıllarda bu sayı ve oranlar ile taraf devletlerin sayısında yaşanabilecek değişiklikler, muhakkak ki üniter patent ile Avrupa patenti arasındaki ilişkiyi etkileyecektir. Ancak kısa ya da uzun vadede üniter patentin, Avrupa patentini ortadan kaldırması beklenmemektedir. Aksine her iki patent türü de sahip oldukları farklılıklar ile bir bütün oluşturmaktadır.

lage, C.H. Beck 2022) § 36 Europäisches Patentrecht, Rn. 7; Peter Tocheran, 'PatG vor § 1' in Klaus Bacher (ed), *Patentgesetz*, founded by Geordbenkard (C.H. Beck 2022) Rn. 104; Peter Gottwald, 'Brüssel Ia-VO Art. 24' in Thomas Rauscher ve Wolfgang Krüger (eds), *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*, V. 3, (6th Auflage, C.H. Beck 2022) Rn. 42.

²⁹ Avrupa patenti kapsamında sözleşmeye taraf 39 ülke bulunmaktadır. Yapılan uluslararası anlaşmalarla birlikte sözleşmeye doğrudan taraf olmayan 6 ülkede de koruma imkânı sağlanmaktadır. Sonuç olarak Avrupa Patenti toplamda 45 ülkede etki doğurabilmektedir. Bu devletler hakkında ayrıntılı bilgi için *bkz.* <https://www.epo.org/en/about-us/foundation> (ET. 26.03.2024).

³⁰ Caroline E Warren ve Aaron Poledna, 'The Unitary Patent' (2016) 8(4) *Landslide* 47.

³¹ David L Cohen, 'Article 69 and European Patent Integration' (1997-1998) 92(3) *Northwestern University Law Review* 1082; Kolle (n4) Art 1 Rn. 6.

³² European Patent Office, *Unitary Patent Guide* (2. ed, 2022) 10 https://link.epo.org/web/unitary_patent_guide_en.pdf.

³³ European Patent Office, *Patent Index 2023: Statistics at a Glance* (EPO, March 2024) 8 <https://epo.org/patent-index2023> (ET. 20.11.2024).

IV. ÜNİTER PATENT SİSTEMİ

A. GENEL OLARAK

Üniter patent, 31.12.2012 tarihinde yayınlanan UPPR ve Çevirilere Yönelik Üniter Patent İşbirliği-ni Geliştirme Tüzüğü'ne (*Unitary Patent Translation Regulation/ UPTR*³⁴) dayanmaktadır. İspanya, Polonya ve Hırvatistan dışındaki tüm AB'ye üye devletler Üniter Patent Sistemine dahil olma iradesini ortaya koymuştur³⁵. Sistemin hayata geçirilmesi için önemli unsurlardan birisi olan Üniter Patent Mahkemesi ise UPPR yerine uluslararası bir anlaşma niteliğinde olan UPCA ile düzenlenmiştir.

Üniter Patent Sistemi, Avrupa patentinin aksine tamamen “*Pan-European*” bir yapıdadır. AB'ye üye olmayan devletlerin katılımına açık değildir³⁶. Üye devletler arasında henüz sisteme dahil olmayanlar ise azınlıktadır.

Sistem üniter patent yerine, üniter etkiye sahip Avrupa patenti ya da üniter etkili Avrupa patenti (*European patent with a unitary effect*) olarak da adlandırılmaktadır (UPPR dib. 5). Dolayısıyla üniter patent yerine, üniter etkiye sahip Avrupa patenti ya da üniter etkili Avrupa patenti ifadeleri de kullanılabilir. Dibacede belirtilen ve patente de ismini veren üniter etki başvuru sonrasında ortaya çıkmakta olup, başvuru süreci Avrupa patentinde olduğu gibi EPO tarafından yürütülmektedir (UPPR dib. 5-6³⁷). Dolayısıyla üniter patentin asıl unsurunu oluşturan yeknesak koruma başvuru aşamasında değil, başvurunun kabul edilmesine bağlı olarak sonradan ortaya çıkmaktadır (UPPR dib. 7).

EPO, üniter patente yönelik görevlerini, UPPR'de yer verilen atıflar uyarınca EPC'ye dayalı ola-

rak yerine getirmektedir. Çerçeve nitelikteki UPPR sınırlı sayıda hükümden meydana gelmektedir. Tüzükte sıklıkla EPC'ye atıfta bulunmaktadır. UPPR ve EPC'de yer verilmeyen hususlar bakımından ulusal mevzuata başvurulması da mümkündür³⁸.

B. ÜNİTER PATENT BAŞVURUSU

Üniter etki, buluş sahibinin öncelikli olarak bir Avrupa patenti başvurusunda bulunması ve başvurunun EPO tarafından onaylanarak Avrupa Patent Bülteni'nde (*European Patent Bulletin*) yayınlanması şartına bağlıdır. Korumanın demet şeklinde mi yoksa üniter nitelikte mi olacağı buluşun bültende yayımlanmasından sonra başvuru sahibince kararlaştırılmaktadır. Ancak seçimde bulunurken belirli sınırlar çerçevesinde hareket edilmesi gerekmektedir. Bu sınırlardan ilki süreye ilişkindir. Üniter etki, buluşun bültende yayımlanmasını takip eden bir ay içerisinde yazılı ya da çevirim içi³⁹ şekilde talep edilmelidir (UPPR m. 9/1(g)). Talep türleri arasında bir öncelik ilişkisi ise bulunmamaktadır. Ancak uygulamada EPO'nun çevrim içi kullanımı özendirildiği ifade edilebilir.

Üniter etki talebinde bulunma yetkisi başlangıçta patent başvurusunda bulunan kişiye aittir (UPPR m. 9/1 (a-g)). Kimlerin patent başvurusunda bulunabileceği ise EPC hükümlerine göre belirlenmektedir. Talepte bulunan kişinin başvuru anında ya da üniter etkinin sağlandığı anda hak sahibi olmadığının tespiti halinde ise başvuru hiç yapılmamış kabul edilmektedir⁴⁰. Ancak bunun yerine EPC m. 61/1(a) hükmünün uygulanarak, başvurunun buluş sahibi adına yapılmış sayılması da mümkündür.

Üniter etkinin sağlanmasına yönelik başvuru, Avrupa Patent Örgütü İdari Konseyi Seçim Komitesi Kararı ile kabul edilen, Üniter Patent Koruma Kuralları (*Rules relating to Unitary Patent Protection- RUPP*⁴¹) m. 6/2 uyarınca öncelikli olarak patent

³⁴ Council Regulation (EU) No 1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements, OJ L 361/89, 31.12.2012.

³⁵ Her ne kadar sürecin başlangıcında yer almış olsa da Avrupa Birliği'nden ayrılması sebebiyle Birleşik Krallık, Üniter Patent Sistemi'ne dahil değildir.

³⁶ Üniter Patent Sistemi'ne yönelik çalışmalara dahil olan İngiltere AB'den ayrılmasının ardından sistemden de ayrılmak zorunda kalmıştır. İlerleyen yıllarda da AB üyesi olmayan devletlerin sisteme dahil olması beklenmemektedir.

³⁷ European Patent Office, *Unitary Patent Guide* <https://www.epo.org/en/legal/guide-up/2022/index.html> (ET. 29.08.2024).

³⁸ Tocherman (n28) PatG vor § 1 Rn. 190.

³⁹ European Patent Office (n37).

⁴⁰ European Patent Office (n32) 15.

⁴¹ *Rules relating to Unitary Patent Protection*, adopted by decision of the Select Committee of the Administrative Council of the European Patent Organisation of 15 December 2015 (SC/D 1/15), as last amended by decision of 23 March 2022, OJ EPO 2016, A39.

başvurusunun yapıldığı dilde gerçekleştirilmelidir. Başvuruda patent sahibinin bilgileri ve buluş numarası yer almalıdır (RUPP m. 6/2). Temsilci aracılığıyla başvuruda bulunulduğu hallerde, temsilciye ait bilgilere de yer verilmelidir (RUPP m. 6/2).

Üniter etkinin ortaya çıkması için başvuru aşamasında dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da istem dizilerine yöneliktir. İstem dizilerinin tek bir karakter sergileyecek nitelik taşıması, üniter patentin vazgeçilemez unsurlarındandır (UPPR m. 3/2). Talepler, taraf devletlerin tamamı için aynı istem dizilerine yer verilip verilmediğine bağlı olarak karşılanmaktadır (UPPR m. 3/1). Başvuru aşamasında farklı devletler için farklı istem dizilerine yer verilmesi, bültende yayınlanan başvurunun üniter etki doğurmasına engel olmaktadır (UPPR m. 5/2). Bu kural, demet şeklindeki Avrupa patentleri bakımından geçerli değildir. EPC, koruma talebinde bulunan devletlerdeki istemlerin farklılık göstermesini engelleyen bir hüküm içermemektedir. Aksine EPO görevlilerinin Avrupa patenti başvurularında farklı istem dizilerine yer vermesini talep etmesi mümkündür⁴². Dolayısıyla kişinin hem Avrupa patenti hem de üniter patent talebinde bulunduğu hallerde, istem dizinleri birbirinden farklı olabilmektedir. Buna göre hem üniter hem Türkiye’de geçerli Avrupa patenti talebinde bulunan buluş sahibi, üniter patent için aynı istem dizilerine yer verirken Türkiye için farklı istem dizilerine yer verebilecektir. Böylelikle aynı buluş UPCA’ya taraf devletlerde aynı istem dizinleriyle, EPC’ye taraf diğer devletlerde ise farklı istem dizinleriyle korunabilecektir. Önemli olan UPCA’ya taraf devletlerdeki istem dizinlerinin yeknesak nitelik taşımasıdır. Verilen örnekte başvuru sahibinin tüm devletler için farklı istemlerde bulunması halinde ise artık geçerli bir üniter patent talebinden söz edilemeyecektir. Kişi ancak EPC’ye tabi olarak koruma isteyebilecektir. Kuralın uygulanmasında başvuru anı yerine patentin sonuç doğuracağı an dikkate alınacaktır⁴³.

Üniter patent başvurularında korumanın etkili olacağı devletlerin seçilebilmesi ise mümkün değildir. Patent, UPCA’ya taraf olan devletlerin tamamında aynı anda ve eşit sonuç doğuracaktır (UPPR m.

3/1). UPCA’ya taraf olan devletlerden yalnızca bazıları için talepte bulunulması halinde başvurunun demet şeklindeki Avrupa patentine yönelik olduğu kabul edilmelidir.

Üniter patent ile Avrupa patenti arasındaki başvuruya yönelik önemli farklardan birisi de çevirilere yöneliktir. UPPR m. 3 uyarınca buluş, üniter patente başvurulmasıyla birlikte herhangi ek bir işleme gerek kalmaksızın yeknesak etki doğurmaktadır. Buluş sahibi, buluşun birden fazla devlette korunması için ayrı çeviriler yaptırma ya da sunma zorunluluğuna tabi değildir. Ancak başvurunun yapılabilmesi gereken dil ve çeviri şartları geçerliliğini korumaktadır. Dolayısıyla başvurunun EPO’nun resmi dillerinden birisi ile gerçekleştirilmesi şarttır. Bunlar İngilizce, Almanca ya da Fransızcadır. Başvurunun taraf devletlere ait başka bir dilde yapılması halinde ise başvuruya ek olarak resmi dillerden birisine ait çevirinin de EPO’ya sunulması şarttır (EPC m. 14/2).

Üniter patent talebi başvurunun yapıldığı dilde olmalıdır. Örneğin başvurunun İngilizce yapıldığı hallerde talep de İngilizce olmalıdır. Ancak başvurunun başka bir dilde yapıldığı hallerde talep, çeviri dilinde olmalıdır. Çeviri dili ile EPO nezdinde yürütülen işlemlere ait dil ise aynı olmalıdır (EPC m. 14/3). Resmi diller dışında başka bir dil ile üniter etki talebinde bulunulmamalıdır. Dolayısıyla üniter etki talebi başvuru anında kullanılan dile veya çevirilere uygun şekilde İngilizce, Almanca ya da Fransızca ile sınırlandırılmıştır. Aksi halde başvuru hiç var olmamış gibi sonuç doğuracaktır (EPC m. 14/4). Çevirilerin EPO’ya sunulmasına yönelik sayılan yükümlülükler, başvuru sahibi tarafından yerine getirilmelidir.

Başvuru dili ve çevirileri bakımından temelde aynı esaslara sahip olan Avrupa patenti ile üniter patent, tarifnamelerinin çevirileri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Buna göre patent başvurusunun İngilizce yapıldığı hallerde, üniter etki talebine ek olarak tarifnamenin tamamının resmi dillerden birisine ait çevirisi EPO’ya sunulmalıdır. Başvurunun Fransızca ya da Almanca yapılması halinde ise tarifnamenin tamamının İngilizce çevirisine ihtiyaç duyulmaktadır.

Tarifname çevirileri hukuki bir nitelik taşımakta olup, yalnızca bilgi verme amacı taşımaktadır (UPTR m. 6/2). Dolayısıyla meydana gelecek bir

⁴² European Patent Office (n37).

⁴³ European Patent Office (n32) 15.

uyuşmazlık halinde mahkeme, çeviriler yerine asıl başvuru evrakını dikkate alacaktır. Geçiş sürecinin tamamlanmasıyla birlikte, bu çevirilerin ortadan kaldırılarak tamamen yüksek kaliteli makine çevirilerinin kullanılmasına başlanması amaçlanmaktadır. Ancak 2029 yılına kadar istenilen seviyede çeviri yapan makinaların ortaya çıkmaması durumunda taraf devletlerce kurulacak bir uzman komisyonu, her iki yılda bir durum değerlendirmesinde bulunarak süreyi artırabilecektir (UPTR m. 6/3). Komisyonun raporları uyarınca geçiş süreci toplamda en fazla 12 yıl uzatılabilecektir (UPTR m. 6/5). Böylelikle buluş sahiplerinin daha masrafsız ve kolay şekilde üniter patent korumasına erişmesi amaçlanmıştır.

Başvuru aşamasında Avrupa patenti ile üniter patent arasındaki önemli farklardan sonuncusu ve belki de en önemlisi başvuru maliyetidir. Üniter patent, tek bir başvuru içermekte olup, ulusal patentler için ekstra harç ya da ücrete tabi değildir. Avrupa patentinin korunduğu devlet sayısı arttıkça, koruma için ödenmesi gereken tutarlar da artmaktadır. Buna, çeviri ve diğer hizmet bedelleri de eklendiğinde buluş sahibinin koruma için katlanmak zorunda kalacağı masraflar da eklenmektedir. EPO tarafından ifade edildiği üzere günümüzde üniter etkili patent korumasının maliyeti yaklaşık olarak 4 adet devlette geçerli⁴⁴ Avrupa patentine eş değer niteliktedir⁴⁵. Dolayısıyla buluşunu 5 ya da daha fazla devlette korumak isteyen buluş sahipleri bakımından üniter etki talebinde bulunulması daha ekonomik bir yöntem olarak görünmektedir. Koruma talebinde bulunan devlet sayısı arttıkça üniter patentin ekonomik yararları da artacaktır⁴⁶.

C. BAŞVURUNUN SONUÇLARI

Avrupa patenti için yapılan başvuru ancak gerekli şartlar yerine getirildikten sonra korumanın sağlandığı devletlerde ulusal patent ile aynı koşullarda değerlendirilmekte ve aynı sonuçlara tabi tutulmaktadır (EPC m. 2/2). Buna karşılık buluş sahibi koruma talep edebi-

leceği devletleri serbestçe belirleme imkânına sahiptir (EPC m. 3/1). Böylelikle koruma kapsamının belirlenmesinde taraf iradesi etkili olmaktadır. Koruma, Avrupa patenti başvurusunun kabul edilmesi ve Avrupa Patent Bülteni'nde yayınlanmasından sonra sözleşmeye taraf devletlerde yapılacak başvurulara bağlı olarak ayrı ayrı sağlanmaktadır. Patentler, ulusal kanunlarla uyumlu olduğu ölçüde geçerli olup, ulusal patente eş değer niteliktedir⁴⁷. Diğer bir deyişle Avrupa patentinin sonuç doğurabilmesi, Avrupa Patent Bülteni'nde yayımlanan buluşun taraf devletce onaylanmasına bağlıdır⁴⁸. Tescil sonrası yaşanan uyuşmazlıklara EP-C'de düzenlenen hususlar istisna olmak kaydıyla ulusal kanunlar uygulanmaktadır⁴⁹. Görevli mahkemeler de bu kanunlara göre belirlenmektedir. Örneğin, EPO tarafından Avrupa patenti verilmiş bir başvurunun Türkiye'de korunabilmesi için başvurunun Türkiye'de korunması talep etmeli, ardından başvuruya ait istemlerin Türkçe çevirisi Resmi Patent Bülteni'nde yayımlanmalıdır. Bunun yerine durumun Türkiye'de buluşu kullanan kişiye bildirilmesi de mümkündür (Avrupa Patenti Yönetmeliği m. 8). Aksi halde EPO tarafından verilmiş ve Avrupa Patent Bülteni'nde yayınlanmış buluş Türkiye'de, Avrupa patenti aracılığıyla korunamamaktadır. Patentin ülkemizde tanınmasından sonra yaşanacak uyuşmazlıklara Türk mahkemeleri tarafından SMK hükümleri uygulanacaktır.

Üniter patent ise buluşun birden fazla devlette etki doğuran tek bir korumaya sahip olmasını sağlamaktadır (UPPR m. 3/2). Patent, taraf devletlerde aynı anda aynı etkiyi doğurmaktadır. Ancak başvurunun patent bülteninde yayınlanması kendiliğinden üniter etkinin doğması için yeterli değildir (UPPR m. 4/2). Başvurunun Avrupa Patent Bülteni'nde yayınlanmasından sonra 1 ay içerisinde üniter etki talebinde bulunulmalıdır. Patentin bültende yayınlanmasından önce ya da 1 aylık sürenin sona ermesinden sonra üniter etki talebinde bulunulamamaktadır. Zamanında yapılan talebin onaylanmasıyla birlikte artık buluş üniter hale gelmekte ve

⁴⁴ Üniter etkiye sahip olmayan patenler bakımından ödenmesi gerekli tutarlar devletler arasında farklılık gösterebilmektedir. Kıyaslama ortalama bir bedel üzerinden yapılmıştır.

⁴⁵ European Patent Office, *Cost of a Unitary Patent*, <https://www.epo.org/applying/european/unitary/unitary-patent/cost.html> (ET. 15.09.2024).

⁴⁶ European Patent Office (n45).

⁴⁷ Thomas Miner, 'The European Patent Convention' (1978) 3(2) *International Trade Law Journal* 408-410; Friedrich-Karl Beier, 'The European Patent System' (1981) 14(1) *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 15.

⁴⁸ GAT v LuK, Judgment of the Court of Justice (First Chamber), Case C-4/03, 13.07.2006, <http://curia.europa.eu> (ET. 15.09.2024).

⁴⁹ Miner (n47) 410.

UPCA'ya taraf olan tüm devletlerde aynı anda korunmaya başlanmaktadır⁵⁰. Buluş sahibinin, koruma ya da Avrupa patentinin tanınması için taraf devletlerde yerine getirmesi gereken herhangi bir ek işlem ya da yükümlük bulunmamaktadır.

Üniter Patent Sistemi, yeknesak etki ve koruma öngörmesine rağmen, gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü taraf devletlere bırakmıştır (UPPR m. 4/2). Bu durum, yeknesak karakter taşıyan patent sistemi bakımından devletlerin farklı tedbirler ya da şartlar öngörebilmesine imkân tanımaktadır. Örneğin, UPPR uyarınca çifte patenti engelleyecek düzenlemeler yapma yükümlülüğü devletlere bırakılmıştır. Taraf devlet, yapacağı ulusal düzenlemeler aracılığıyla buluşun aynı sınırlar içerisinde iki farklı patent aracılığıyla korunmasının önüne geçecek tedbirleri almalıdır (UPPR dibace 8). Sonuç olarak farklı devletler kendilerine has tedbirler öngörebilecek ve üniter patentin mutlak şekilde yeknesak etki göstermesi mümkün olmayacaktır. Böylelikle ulusal patent ve demet şeklindeki Avrupa patenti ile üniter patente farklı hükümler uygulanabilecektir.

Üniter patentin yeknesak niteliği coğrafi sınırlamalara sahip lisanslar verilmesine de engel oluşturmamaktadır. Patent koruması tek başvuru ile tüm taraf devletlerde geçerli olmasına rağmen buluş sahibi çeşitli bölgeler ya da devletler için ayrı lisanslar verme hakkına sahiptir (UPPR m. 3/2). Patent hakkının sınırlanması, devredilmesi, iptali ve sona ermesi ise yeknesak etki dahilindedir. Buluş sahibi tüm bu işlemleri yalnızca yeknesak şekilde tüm taraf devletlerde aynı anda sonuç doğuracak şekilde ve coğrafi alanlarla sınırlandırılmadan yapabilmektedir (UPPR m. 3/2). Böylelikle lisans verme, diğer işlemlerden ayrılmaktadır.

Üniter Patent Sistemiyle birlikte buluş sahibi önemli bir idari yükten de kurtulmaktadır. Patente yönelik her türlü işlem EPC m. 22 ve m. 24 uyarınca EPO aracılığıyla tek bir merkezden yürütülmektedir⁵¹. Örneğin, patent hakkını devretmek isteyen kişi

bu işlemi yalnızca EPO'ya başvurarak gerçekleştirebilecektir. Her bir koruma bölgesi için ayrı işlem yapma ihtiyacı ortadan kaldırılmış ve patente yönelik işlemlerin tek bir merkezden yürütülmesi kolaylaştırılmıştır. Koruma sağlanan devletlerde temsilci atama yönündeki ihtiyaç da büyük oranda ortadan kalkmıştır. Sonuç olarak üniter patent daha ekonomik hale gelmiştir⁵². Buluş sahibi, temsilci ücreti ödemekten kurtulmuş, buluşun korunması ve elde edilen patentin yönetilebilmesi için gereken işlemler basitleştirilmiştir⁵³. Başvuru sahibi, patente yönelik işlemlerin tamamını kolaylıkla tek başına yerine getirme imkânına da erişmiştir⁵⁴.

Üniter patent hükümlerinin ortak bir patent sağlamak dışında, taraf devletlerdeki ulusal hukuk kurallarını yeknesaklaştırma amacı ise bulunmamaktadır. Bu etki olsa olsa farklı hükümler ya da uluslararası anlaşmalar aracılığıyla sağlanacaktır⁵⁵. Ancak her koşulda yaşanan uyumsuzluklara öncelikli olarak AB hukukuna ait kurallar uygulanacaktır⁵⁶. Ulusal kanunlar ancak ikincil olarak uygulama imkânı bulacaktır. Bu durum ilerleyen dönemde üniter patent ile ulusal kuralların benzerlik taşımaya neden olabilecektir. Avrupa patentinin, ulusal patente denk sayılması yönündeki kural üniter patent bakımından da geçerliliğini devam ettirmektedir. Dolayısıyla üniter patentin ulusal patent ya da demet şeklindeki Avrupa patentine karşı bir önceliği bulunmamaktadır.

V. ÜNİTER PATENT MAHKEMESİ

A. KURULUŞU

Üniter Patent Sisteminin en önemli unsurlardan birisi de UPCA'dır. UPCA kendine has bir karakter taşımakla birlikte⁵⁷ temelde EPC ve üniter patente yöne-

⁵⁰ Stefan Luginbuehl, "An Institutional Perspective I: The Role of EPO in the Unitary (EU) Patent System", *The Unitary EU Patent System*, Justine Pila ve Christopher Wadlow (ed.) (Oxford: Hart, 2015) 48.

⁵¹ European Patent Office, *Unitary Patent Guide* <https://www.epo.org/en/legal/guide-up/2022/index.html> (ET. 29.08.2024).

⁵² Oliver Jeker ve Alfred Köpf, 'The Unitary Patent Package - A System to Support SMEs?' (2023) 2 *Life Science Recht* 6.

⁵³ Jeker ve Köpf (n52) 6.

⁵⁴ Jeker ve Köpf (n52) 6.

⁵⁵ Douwe De Langhe, 'EU Patent Harmonization Policy: Reconsidering the Consequences of the UPCA' (2021) 16(10) *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 1080.

⁵⁶ Agreement on a Unitary Patent Court (2013) OJ C175/1, art. 20.

⁵⁷ Aurora Plomer, 'The Unified Patent Court and the Transformation of the European Patent System' (2020) 51(7) *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 791.

lik uyumsuzlukları çözmek üzere özel bir yargı sistemi öngörmektedir (UPCA m. 1). Üç kademedan oluşan bu yargı sistemi Üniter Patent Mahkemesi (*Unified Patent Court*) olarak adlandırılan özel yetkili mahkemelerden ve kayıt birimlerinden oluşmaktadır⁵⁸.

Avrupa patent hukuku devletlerarası hukuk, Avrupa hukuku ve ulusal hukuk⁵⁹ olmak üzere üç temel unsura sahiptir. Üniter Patent Sisteminin yürürlüğe girdiği tarihe kadar bu üç unsur arasındaki denge EPO tarafından sağlanmıştır. EPO, Avrupada patent hukukunun merkezi kuruluşu olarak yıllarca tek başına faaliyet göstermiştir. UPCA ile birlikte Avrupa patent hukukuna yön verecek ikinci bir kuruluş olan Üniter Patent Mahkemesi kurulmuştur. Üniter Patent Mahkemesi her ne kadar yargılama faaliyeti yürütecek olsa da patent hukuku açısından önemli etkiler doğuracağı açıktır. Öğretide, mahkemelerin öneminin zaman içerisinde daha da artacağı ve bazı temel faaliyetlerin EPO yerine Üniter Patent Mahkemesi tarafından yerine getirileceği dahi ifade edilmektedir⁶⁰.

Üniter Patent Mahkemesi, taraf devletlerdeki ulusal mahkemelere denk bağımsız bir yargı kuruluştur (UPCA m. 1). Yerel yargı örgütlerinden farklı olarak yalnızca Üniter Patent Sisteminin hayata geçirilmesi ve korunması için faaliyet göstermektedir. Uluslararası kuruluş niteliğine haizdir⁶¹.

B. HUKUKİ KAYNAKLARI

Üniter Patent Sisteminde ulusal hukuk, uluslararası hukuk ve AB hukuku bir arada uygulanmaktadır. Bu durum uluslararası kuruluş niteliğindeki Üniter Patent Mahkemesinin karar verirken hangi düzenlemeleri esas alacağını önemli hale getirmektedir. Öncelikle Üniter Patent Mahkemesi bağımsız karakteri ve uluslararası niteliğine rağmen AB hukukuna bağlıdır. Mahkeme yargılama faaliyetlerini yerine getirirken AB

hukukuna göre hareket etmelidir (UPCA m. 24/1-a). AB hukukuna bağlı olmanın en önemli sonuçlarından birisi mahkemelerin Avrupa Birliği Adalet Divanı⁶² (ABAD) tarafından verilecek kararlara uyma yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük Üniter Patent Korumasının Yaratılması Alanında Gelişmiş İşbirliğine İlişkin Uygulama Tüzüğü'nün ortaya çıktığı ilk tarihten itibaren varlığını göstermektedir. Sistemin kabulü sürecinde yaşanan uyumsuzluklar bunun en önemli kanıtıdır. *Spain and Italy v Council*⁶³ kararında İspanya ve İtalya devletleri üniter patenti konu alan güçlendirilmiş işbirliğinin hukuka aykırı olarak oluşturulduğu iddiasında bulunmuştur⁶⁴. ABAD bu aykırılık iddialarını birarada incelemiş ve talepleri patent alanında yaşanan sorunlar ile yeknesaklaştırma çabalarının uzun yıllardır sonuçsuz kalmasını gerekçe göstererek reddetmiştir⁶⁵. Bu durum üniter patentin AB hukuk ile arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Üniter patent kuruluşundan itibaren ABAD'ı meşgul eden önemli meselelerden birisi olmuştur. Olayda ABAD'ın aksi yönde karar vermesi güçlendirilmiş işbirliği çalışmalarının başlamadan sona ermesine ve belki de üniter patent sisteminin de diğer başarısız yöntemlerden birisi haline gelmesine neden neden olacaktır. Kurulma çalışmalarının ilk anından itibaren ortaya çıkan ABAD üniter patent ilişkisi, sistemin devreye girmesiyle birlikte de varlığını devam ettirmektedir. UPCA m. 21 uyarınca ABAD kararları Üniter Patent Mahkemesi bakımından bağlayıcıdır. (UPCA m. 21). Ancak bu durum ABAD'ın üniter patente yönelik uyumsuzluklar bakımından bir üst mahkeme niteliği taşıdığı anlamına gelmemektedir.

Üniter Patent Mahkemesi, karar verirken ABAD kararları ile bağlı olsa da, mahkemenin dayanak alacağı temel kaynaklar, öncelikli olarak UPPR ve üniter patentle ilgili diğer düzenlemelerdir⁶⁶. UPPR ve diğer ilgili düzenlemelerde hakkında özel hükümlerin bulunmadığı hallerde ise EPC hükümleri uygu-

⁵⁸ Bunlara ek olarak Lübnan ve Lizbon'da faaliyet gösteren Patent Tahkim ve Arbuluculuk Merkezleri de kurulmuştur (UPCA m. 35). Ancak tahkim ve arbuluculuk faaliyetleri ile bu merkezler çalışmamızın konusu dışında bırakılmıştır.

⁵⁹ Jens Hemmingsen Schovsbo, Thomas Riis ve Clement Salung Petersen, 'The Unified Patent Court: Pros and Cons of Specialization - Is There a Light at the End of the Tunnel (Vision)?' (2015) 46(3) *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 272.

⁶⁰ Schovsbo, Riis and Petersen (n59) 273.

⁶¹ Plomer (n57) 791.

⁶² *Court of Justice of the European Union*.

⁶³ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 April 2013, *Kingdom of Spain and Italian Republic v Council of the European Union*, Joined Cases C-274/11 and C-295/11, ECLI:EU:C:2013:240.

⁶⁴ Merve Ağzitemiz, 'Lizbon Antlaşması Sonrası Güçlendirilmiş İşbirliği Mekanizması ile İlgili Hukuki Meseleler' (2019) 18 *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 1, 10.

⁶⁵ Ağzitemiz (n64) 10.

⁶⁶ İlerleyen dönemlerde bunlara yenilerinin eklenmesi mümkündür.

lanacaktır⁶⁷. Henüz bir örneği bulunmasa da ileride imzalanacak olan uluslararası nitelikteki anlaşmalar da mahkemeler bakımından bağlayıcı nitelik taşıyabilecektir. Son olarak mahkeme konunun düzenlenmediği ya da ilgili düzenlemelerin imkân tanıdığı hallerde ulusal kanunlardan da faydalanabilecektir (UPCA m. 24/1).

Sonuç olarak Üniter Patent Mahkemesinin hukuki kaynakları ABAD kararları da dahil olmak üzere AB düzenlemeleri, üniter patent düzenlemeleri, EPC, diğer uluslararası anlaşmalar ve üye devletlerin yerel kanunları olmak üzere genel olarak beşe ayrılmaktadır⁶⁸. Mahkeme uyumsuzluğun niteliğine bağlı olarak bu kaynaklardan bir ya da birkaçına başvurmakla yetinebileceği gibi tüm kaynaklara başvurmak zorunda da kalabilecektir.

C. YAPISI

Üniter Patent Mahkemesi, UPCA m. 6/1'de ifade edildiği üzere sırasıyla birinci derece mahkemesi (*Court of First Instance*), temyiz mahkemesi (*Court of Appeal*) ve kayıt biriminden oluşmaktadır (*Registry*). Yargılama görevi, yalnızca birinci derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi tarafından yerine getirilmektedir. Kayıt birimi, adından da anlaşılacağı üzere gerekli kayıtların tutulması ve toplanması yönünde faaliyet göstermektedir.

1. Birinci Derece Mahkemesi (*Court of First Instance*)

Birinci derece mahkemesi kendi içerisinde yerel mahkeme, bölge mahkemesi ve merkezi mahkeme olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yerel mahkemeler, sözleşmeye taraf devletlerde bu devletin talebi üzerine başlangıçta bir adet olacak şekilde kurulmaktadır (UPCA m. 7/3). Ancak istenilmesi halinde sayı dörde kadar artırılabilir. Sayının artırılması dosya sayısı ile doğrudan bağlantılıdır. Yerel mahkemenin kurulduğu devlet, UPCA'nın yürürlüğe girmesinden itibaren birbirini takip eden üç yıl boyunca mahkemeye başvuru her yüz dosya için bir adet ek mah-

keme kurulması talebinde bulunma imkânına sahiptir (UPC m. 7/4). Örneğin kurulan bir yerel mahkemeye 2023 yılında 250, 2024 yılında 270 ve 2025 yılında 290 başvuruda bulunmuşsa üye devlet ek bir mahkeme kurulması talebinde bulunabilecektir. Ancak iki mahkeme bulunması halinde üçüncü bir mahkeme için talepte bulunamayacaktır. Kurulan mahkemelerin devletin hangi bölgesinde ya da şehrinde yer alacağına karar verme yetkisi başvuruda bulunan devlete aittir (UPCA m. 7/3). Uygulamada mahkemelerin devlet başkentlerinde kurulduğu görülmektedir. Ancak yerel mahkemelerin devlet başkentlerinde kurulma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Bölge mahkemeleri ise iki ya da daha fazla sayıda üye devletin talebi üzerine kurulabilmektedir (UPCA m. 7/5). Birinci derece bölge mahkemelerinin hangi devlette ve hangi şehirde bulunacağı ise yine talepte bulunan devletler tarafından kararlaştırılmaktadır (UPCA m. 7/5). Ancak bölge mahkemeleri, yerel mahkemelerden farklı olarak, faaliyetlerini birden fazla şehirde yürütme imkânına sahiptir (UPCA m. 7/5).

Bölge mahkemeleri doğrudan birkaç devlet için yerel mahkeme görevi yerine getirebileceği gibi ilgili devletlerdeki yerel mahkemeye yardım etmek amacıyla da faaliyet gösterebilir⁶⁹. Örneğin Litvanya, Letonya ve Estonya yerel mahkeme kurmaksızın bir bölge mahkemesi kurabileceği gibi kurdukları yerel mahkemelere yardımcı olması amacıyla ek bir bölge mahkemesi de kurabilecektir. Böylelikle tek bir bölge mahkemesi birden fazla devletin yerel mahkemesine yardımcı olabilecektir.

Merkezi nitelikte yerel mahkemelerin kuruluşu ise doğrudan UPCA ile düzenlenmiştir. Anlaşmaya göre merkezi mahkeme asıl olarak Paris'te yer almakla birlikte bazı bölümleri Londra ve Münih'te bulunmalıdır (UPCA m. 7/2). Merkezi birinci derece mahkemelerinin yapısı ve görev dağılımı⁷⁰ UPC Ek II'de⁷¹ gösterilmektedir.

⁶⁹ Bayliss (n68) 452.

⁷⁰ Tabloda ifade edilen görevler WIPO tarafından belirlenen uluslararası patent sınıflandırması dikkate alınarak düzenlenmiştir. *World Intellectual Property Organization*, 'International Patent Classification (IPC)' (WIPO, 2024) <https://www.wipo.int/classifications/ipc/en> (ET. 12.08.2023).

⁷¹ UPCA m. 7/1 hükmünde ifade edildiği üzere ekler de anlaşma metnine dahil kabul edilmektedir.

⁶⁷ UPPR'nin genel bir çerçeve sunduğu düşünüldüğünde Üniter Patent Mahkemesinin sıklıkla EPC hükümlerine başvurması muhtemeldir.

⁶⁸ Christopher J Bayliss, 'The Unitary Patent and Unified Patent Court: Potential Changes and Implications' (2014) 5(2) *Cybaris: An Intellectual Property Law Review* 451.

MERKEZİ BİRİNCİ DERECE MAHKEMESİ BİRİMLERİ GÖREV DAĞILIMI

Londra	Paris	Münih
	Başkanlık Ofisi	
İnsani İhtiyaçlar	Performans Operasyonları, Taşımacılık	Mekanik Mühendisliği, aydınlatma, ısıtma, silahlar, havaya uçurma
Kimya ve Metalurji	Tekstil, kağıt Sabit Yapı Fizik Elektrik	

Tablo 1: Merkezi Birinci Derece Mahkemesi Birimlerinin Görev Dağılımı (UPCA Ek II)

Ancak UPCA m. 7/2 ve Ek II'de yer alan bu hükümler Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılmasıyla birlikte uygulanamaz hale gelmiştir. Bu ayrılık, Birleşik Krallık'ın Üniter Patent Sistemi'nden de UPCA'dan da ayrılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Londra'da bir patent mahkemesi kurulamamıştır. Üniter Patent Mahkemesi Başkanlığının 8 Mayıs 2023 tarihli kararı⁷² uyarınca UPCA m. 7/2 ve Ek II'de ifade edilenler Birleşik Krallık bakımından geçerli nitelik taşımamaktadır. Alınan karar uyarınca Londra Üniter Patent Mahkemesine özgülenen görevlerden insani ihtiyaçlara yönelik olanlar Paris Merkezi Mahkemesine; kimya ve metalurji ile ilgili görevleri ise Münih Merkezi Mahkemesine devredilmiştir. Sonrasında ise 26 Haziran 2024 tarihli karar ile Milano'da yeni bir merkezi birinci derece mahkemesi kurulması kararlaştırılmıştır⁷³. Bu karar uyarınca, insani ihtiyaçlara yönelik görevler bu mahkemeye devredilmiştir. Sonuç olarak her ne kadar sözleşme Londra'da bir merkezi mahkeme kurulmasını öngörse de Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması sebebiyle ilgili hükümler uygulanamamış ancak Milano'da bir mahkeme kurularak görev dağılımı yeniden düzenlenmiştir.

Yerel, bölge ve merkez olarak sınıflandırılmasına rağmen, bu mahkemelerin tamamı yargılama da bulunurken birinci derece mahkemesi sıfatıyla hareket etmektedir ve benzer yapılara sahiptir. Her bir mahkeme üç hakimden oluşmaktadır (UPCA m. 8/1). Ancak tüm birinci derece mahkemesi heyetle-

rinin uluslararası nitelik taşıması şarttır (UPCA m. 8/1). Diğer bir deyişle birinci derece mahkemelerinde hakimlerin bir kısmı farklı devlet vatandaşları arasından seçilmelidir. Üyelerin sayıları ve nitelikleri ise farklılık arz etmektedir.

Yıllık ortalama 50'den az davanın açıldığı UPCA m. 7/4 uyarınca ek olarak kurulan yerel birinci derece mahkemelerinde üye hakimlerden birisinin mahkemenin kurulduğu devlet vatandaşları, diğer üyelerin ise taraf devletlerin vatandaşları arasından UPCA m. 18/3 uyarınca atanması gerekmektedir (UPCA m. 8/2). Dolayısıyla yerel birinci derece mahkemelerinde üyelerden birisinin ilgili devlet vatandaşı olması diğer iki üyenin ise taraf devlet vatandaşlarından oluşması yasal bir zorunluluktur. Yıllık 50 ve üstünde patent davasının açıldığı yerel birinci derece mahkemelerinde ise üyelerden ikisinin mahkemenin kurulduğu devletin vatandaşları, üçüncü üyenin ise UPCA m. 18/3 uyarınca taraf devlet vatandaşları arasından seçilmesi gerekmektedir. İstisnai durumlar hariç diğer devlet vatandaşları arasından seçilen hakimin mahkemede uzun süreli görev alması beklenilmektedir (UPC m. 8/3).

Birinci derece bölge mahkemesi üyelerinin seçiminde de benzer bir yöntem belirlenmiştir. Buna göre hakimlerden ikisi bölge listesinde yer alan ve ilgili bölgelerde bulunan devletlerin vatandaşları arasından, diğer üyenin ise UPCA m. 18/3 uyarınca üçüncü diğer taraf devletlerin vatandaşları arasından seçilmelidir (UPCA m. 8/4).

Yerel ve bölge mahkemelerinin olağan hakim sayısı üçtür. Ancak istisnai olarak bu sayı artırılabilir. Mahkeme başkanı, taraflardan birisinin talebi ve mahkeme heyetindeki hakimlerden birisinin onayıyla genel havuzda bulunan hakimlerden tecrübesi ve

⁷² Presidium of the Unified Patent Court, 'Decision on the provisional distribution of actions related to patents in IPC sections (A) and (C) pending before the central division' (PR/08052023, 8 May 2023).

⁷³ Administrative Committee, 'Decision under Article 87(2) UPCA amending the Agreement' (26 June 2023) AC/04/02062023_E, Decision Reference: D-AC/03/26062023.

teknoloji alanındaki yüksek bilgisi dikkate alınarak teknik hakim atanmasını isteyebilmektedir (UPCA m. 8/5). Teknik hakim atanmasından sonra tekrar teknik hakim atanması talebinde bulunulamamaktadır⁷⁴. Her bir mahkemede en fazla bir adet teknik hakim bulunabilmektedir. Ayrıca tarafların talebi olmaksızın heyetteki hakimlerden birisi de başkandan teknik hakim atanmasını isteme imkânına sahiptir (UPCA m. 8/5). Heyetteki üyelerin bu yönde bir talepte bulunabilmesi için öncelikli olarak her iki tarafın da dinlenilmiş olması şarttır. Mahkeme üyeleri taraflar dinlenilmeden re'sen teknik hakim talebinde bulunamamaktadır. Başkan⁷⁵, talep üzerine genel havuzdan birisini teknik hakim olarak atayacak ve mahkemenin üye sayısı dörde çıkacaktır⁷⁶.

Merkezi birinci derece mahkemeleri yapısal bazı hususlarda yerel ve bölge mahkemelerinden ayrılmaktadır. Öncelikli olarak UPCA m. 8/6 uyarınca merkezi birinci derece mahkemesi üç üyeden oluşsa da hakimlerden ikisi UPCA m. 18/3 uyarınca genel hakim havuzundaki farklı devlet vatandaşları arasından seçilmektedir. Üçüncü üye ise teknoloji alanında tecrübeli hakimler arasından UPCA m. 18/3 uyarınca seçilerek teknik hakim olarak atanmaktadır. Ancak merkezi yerel mahkemenin UPCA m. 32/1 kapsamında yargılama yaptığı davalarda mahkeme, UPC m. 18/3 kapsamında üç farklı taraf devletten seçilmiş üç hakimden oluşmalıdır (UPC m. 8/6). Bu yargılamalarda teknik hakim bulunamamaktadır.

UPCA, birinci derece mahkemelerinde yapılan yargılamalar bakımından taraflara özel bir seçimlik hak da tanımıştır. Buna göre taraflar anlaşmaları halinde, yargılamanın tek hakimli olarak yapılmasını kararlaştırabilmektedir (UPC m. 8/7). Tek hakimle yargılama yapılmasına karar verme yetkisi tamamen taraflara aittir. Yargılama faaliyetini yürütecek hakim, teknik hakim dışındakiler arasından seçilmelidir. Diğer bir deyişle bu tür yargılamalarda teknik hakim görev alamamaktadır. Yargılamanın heyet halinde yürütüldüğü hallerde ise mahkeme iki üye ve bir başkandan oluşmaktadır. Mahkeme başkanı,

teknik hakim dışındaki, hukukçu hakimler arasından seçilmektedir (UPC m. 8/8). Teknik hakimden herhangi bir sebeple yargılama sırasında başkan sıfatıyla hareket etmesi mümkün değildir.

2. Temyiz Mahkemesi

Üniter Patent Sisteminde yargılamanın ikinci safhası "*The Court of Appeal*" olarak ifade edilen temyiz mahkemeleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu mahkemeler adından da anlaşılacağı üzere birinci derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların itiraz mercidir⁷⁷. Merkezi, yerel ya da bölgesel mahkemelerden hangisi tarafından verildiğine bakılmaksızın tüm birinci derece mahkeme kararlarına yapılan itirazlar merkezi Lüksemburg'da yer alan temyiz mahkemesi tarafından değerlendirilmektedir (UPCA m. 9/5).

Temyiz mahkemesi beş üyeden oluşan heyetler halinde toplanmaktadır. Üyelerden üçü, alanında tecrübeli hakimler arasından, diğer ikisi ise teknik hakimler arasından UPCA m. 18 uyarınca seçilmektedir. Bu bakımdan üye dağılımının merkezi birinci derece mahkemesine benzer bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Her iki mahkemede de teknik hakimler heyetin doğal bir üyesidir ve diğer üyelerin aksine mahkeme başkanı tarafından görevlendirilmektedir (UPCA m. 9/1). Ayrıca temyiz mahkemesi heyetleri de uluslararası nitelik taşımaktadır. Üyelerin tamamı farklı taraf devletlerin vatandaşları arasından seçilmektedir (UPC m. 9/1).

Mahkeme başkanı, birinci derece mahkemesine benzer şekilde hukukçu hakimler arasından seçilmektedir. Teknik hakimlerin başkan olarak görev yapamamaları yönündeki yasak temyiz mahkemesi bakımından da geçerlidir. Olağan yargılamalarda heyet beş üye ile toplanırken, UPC. m. 32/1(i) kapsamında yapılan yargılamalarda teknik hakimler yer almamaktadır (UPC m. 9(2)). Bu durumlarda mahkeme, hukukçu üç üye ile toplanarak karar vermektedir.

3. Kayıt Birimi

Üniter patent yargısının son parçası kayıt birimidir. Merkezi ve alt kayıt birimi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kayıt faaliyetini hakimler yerine kayıt görevlileri aracılığıyla yerine getirmektedir. Merkezi kayıt birimi temyiz mahkemesiyle birlikte Lüksem-

⁷⁴ Bayliss (n68) 453.

⁷⁵ UPCA bu tür durumlarda başkana seçimlik bir hak tanımamıştır. Dolayısıyla talep sonrasında başkan gerekli atamayı yapmakla yükümlüdür.

⁷⁶ Bayliss (n68) 453.

⁷⁷ Bayliss (n68) 454.

burg'ta bulunmaktadır (UPC m. 10/1). Alt kayıt birimleri ise birinci derece mahkemelerinin bulunduğu yerlerde faaliyet göstermektedir (UPC m. 10/2).

Kayıt görevlisi mahkeme başkanlığı tarafından altı yıllık süre için atanmaktadır ve görev süresi sona erdiğinde tekrar atanmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Kayıt görevlisi olarak çalışılabilecek süreye yönelik bir üst sınır öngörülmemiştir. Aynı kişinin sayısız defa tekrar atanması mümkündür (UPCA Ek I m. 22/1). Süresi sona eren kayıt görevlisinin daha sonra başka bir mahkemede tekrar görevlendirilebilmektedir.

Yükümlülüklerini yerine getirmeyen görevli, süresi dolmaksızın görevinden alınabilir. Ancak başkanlık bu kararı vermeden önce kayıt görevlisini dinlemekle yükümlüdür (UPCA Ek 1 m. 22/3). Kayıt görevlisinin görevinden alınması ya da başka sebeplerle görevden ayrılması durumunda boşalan yere başka bir kişi atanmalıdır (UPCA Ek 1 m. 22/4). Görevden alma ya da ayrılma sebebiyle yeni atanan kişi, selefının süresinden bağımsız olarak 6 yıl görev yapacaktır (UPCA Ek 1 m. 22/5). Kayıt görevlisinin geçici süreyle görev almadığı ya da alamadığı durumlarda ise mahkeme başkanı, başkanlığa danıştıktan sonra mahkemede görev alan personellerden birisini kayıt görevlisi olarak atayabilir (UPCA Ek 1 m. 22/6). Atanan kayıt görevlisi yalnızca atandığı durumda bu görevi yerine getirecektir.

Kayıt birimi, Üniter Patent Mahkemesi tarafından görülen tüm davaların kayıtlarını tutmak, UPCA uyarınca gerekli listeleri hazırlamak, gizli bilgilerin korunması şartıyla verilen kararları yayınlamak, yıllık rapor ve istatistikleri düzenlemekle görevlidir (UPCA m. 23/2). Mahkemelerin önüne gelen tüm dosyalar kayıt altına alınmalı ve her dava kayıt birimi tarafından Lüksemburg'da yer alan merkezi kayıt birimine bildirilmelidir (UPCA m. 10/3). Tutulan ve sonrasında merkeze gönderilen tüm bu kayıtlar halka açık niteliktedir (UPCA m. 10/1).

VI. ÜNİTER PATENT MAHKEMESİNİN YARGI YETKİSİ VE ÇIKMA HAKKI (OPT-OUT)

Üniter Patent Mahkemesi, UPCA uyarınca üniter patent esas alınarak oluşturulan özel bir uluslararası kuruluş niteliği taşımakla birlikte, yargı yetkisi bakımından çok daha geniş bir içeriğe sahiptir.

UPCA m. 1 uyarınca Üniter Patent Mahkemesinin asıl amacı klasik Avrupa patenti ve üniter etkili Avrupa patenti kaynaklı uyuşmazlıkların sonuçlandırılmasıdır. Düzenleme, üniter etkinin sağlanması amacıyla kurulan mahkemenin yargı yetkisini EP-C'yi de kapsayacak şekilde genişleterek Üniter Patent Mahkemesini Avrupa patenti bakımından genel yetkili hale getirmektedir⁷⁸. Aynı kurallar Avrupa Patenti'ne bağlı olarak verilen ek koruma sertifikaları bakımından da geçerlidir (UPCA m. 3).

Yetki kuralları 1 Haziran 2023 tarihi itibarıyla tüm üniter patentler bakımından herhangi bir istisnaya tabi olmaksızın geçerlidir⁷⁹. Demet şeklindeki Avrupa patenti bakımından ise durum daha farklı şekilde ele alınmaktadır. Öncelikle Üniter Patent Mahkemesinin EPC'ye taraf olmakla birlikte UPCA'ya taraf olmayan devletler bakımından herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu devletlerde yaşanan Avrupa patenti kaynaklı uyuşmazlıklar yerel mahkemeler tarafından karara bağlanmaktadır. EPC ve UPCA'ya taraf devletler bakımında ise yargılama yetkisi UPCA m. 1, 3 ve 32 hükümleri gereğince Üniter Patent Mahkemesine bırakılmıştır. Ancak UPCA m. 83, yetki kurallarının uygulanması bakımından ek bir geçiş süreci öngörmüş ve *opt-out* (çıkma hakkı) tanımıştır. UPCA m. 83 uyarınca demet şeklindeki Avrupa patenti sahipleri geçiş süreci boyunca patentlerinin üniter patent yargısı dışında tutulmasını talep edebilmektedir. Böylelikle üniter etkiye sahip olmayan Avrupa patenti UPCA'ya tabi devletlerde Üniter Patent Mahkemesinin yargı yetkisi dışında tutulacaktır. Uyuşmazlık yaşanması durumunda yargılama yetkisi önceden olduğu gibi ulusal mahkemelerce kullanılacaktır. 1 Haziran 2023 tarihinden itibaren başlayan bu geçiş süreci 5 yılında ardından tekrar değerlendirilecek ve gerekli görülmesi halinde 7 yıl daha uzatılabilecektir (UPCA m. 83/5). Böylelikle geçiş sürecinin 14 yıla kadar çıkarılması mümkün olacaktır.

Opt-out mekanizması yalnızca UPCA ve EP-C'ye taraf olan devletlerde korunan demet şeklin-

⁷⁸ Stefan Luginbuehl ve Juliane Kotzur, 'The Unified Patent Court's Opt-Out Option - A General Introduction' (2023) 72 *GRUR International* 250; Paul England, 'In? Out? What's it all about? Patent opt-out and withdrawal in the UPC' (2014) 9(11) *J Intellectual Property Law & Practice* 917.

⁷⁹ Luginbuehl ve Kotzur (n78) 252; England (n78) 917.

deki Avrupa patentleri ile ek koruma sertifikasına sahip patentler bakımından geçerlidir⁸⁰. Patent sahibi geçiş süreci içerisinde herhangi bir ek süreye tabi olmaksızın *opt-out* talebinde bulunabilmektedir⁸¹. Patent üzerinde birden fazla kişinin hak sahibi olması halinde bunların tamamı birlikte başvurmak zorundadır⁸². Üniter Patent Mahkemesi nezdinde davaya konu patentler ise *opt-out* talebine konu olamamaktadır (UPCA m. 83/3). Ulusal mahkemeler nezdinde açılan davalar bakımından ise ikili bir ayrıma gidilmektedir. Üniter Patent Temyiz Mahkemesinin kararı uyarınca, Üniter Patent Sisteminin yürürlüğe girmesinden önce açılan davalar *opt-out* talebinde bulunulması bakımından bir engel teşkil etmemektedir. Ancak sistemin devreye girmesinden sonra ulusal mahkemeler önünde dava açılması halinde artık geçerli bir *opt-out* talebinde bulunulamamaktadır⁸³.

Geçerli bir *opt-out* talebi, kayıt birimine ulaşmakla birlikte sonuç doğuracaktır (UPCA m. 83/3). Başvuru evrakında UPCA'ya taraf belirli devletlere yönelik istisnalar bulunması ise talebi geçersiz hale getirecektir. Talep sonucunda *opt-out* üniter patentin etkili olduğu tüm devletlerde koruma süresi boyunca etkili olacaktır⁸⁴. Ancak geçerli taleplerin, başvuru sahibinin isteğiyle geri çekilmesi mümkündür⁸⁵. Böylelikle Üniter Patent Mahkemesi tekrardan yetkili hale gelecektir.

Geçiş sürecinin sona ermesiyle birlikte *opt-out* da ortadan kalkacak ve UPCA'ya taraf devletlerdeki Avrupa patentine yönelik yargı yetkisi tamamen

Üniter Patent Mahkemesine geçecektir. EPC'ye taraf olmakla birlikte UPCA'ya taraf olmayan devletler bakımından ise ulusal mahkemeler yetkili olmaya devam edecektir.

VII. ÜNİTER PATENT SİSTEMİNİN TÜRK HUKUKUNA ETKİSİ

Üniter Patent Sisteminin AB dışına kapalı olması⁸⁶, AB'ye üye olmayan devletlerin bu sisteme dahil olmasını engellemektedir. Her ne kadar Avrupa patenti ile üniter patent arasında bir ilişki bulunsada yalnızca EPC'ye taraf olmanın bu ilişkiye doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla üniter patent EPC'ye taraf olan ancak AB'ye ve dolayısıyla UPCA'ya taraf olmayan Türkiye ve diğer üdevletlerin sınırları içerisinde korunmamaktadır. Aynı sebeplerle Ülkemizde görevli bir Üniter Patent Mahkemesi kurulmamakta ve yalnızca Türk vatandaşlığı bulunan bir hakim üniter patent hakim havuzunda ya da mahkemelerinde görev alamamaktadır. Ülkemizin ya da herhangi bir devletin AB'ye üye olmadan Üniter Patent Sistemine dahil olması ise mevcut düzenlemeler uyarınca mümkün görünmemektedir. Ancak ilerleyen yıllarda Üniter Patent Sisteminin gelişmesi ve yaygınlık kazanmasıyla birlikte bu durumun değişmesi, EPC'ye üye diğer devletlerin de sisteme dahil edilmesi her zaman mümkündür. Kanaatimizce bu tür bir durumun varlığı halinde Ülkemiz bakımından en çok tartışılacak hususların başında Üniter Patent Mahkemesinin yargı yetkisi gelecektir. Üniter Patent Mahkemesi, yapısı itibarıyla üniter patente yönelik davalar bakımından tek yetkili mahkemedir. Üniter Patent Sistemine dahil olunması yargılama yetkisinin kısmen de olsa devri anlamına gelmektedir. Bu durum 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası⁸⁷ bakımından da sorun teşkil edecektir. Nitekim Anayasa m. 9 uyarınca yargı yetkisi yalnızca Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından kullanılabilir. Ayrıca yargı yetkisinin kısmen de olsa devri anayasal

⁸⁰ Koruma süresinin sona ermesi *opt-out* talebinde bulunulması bakımından engel teşkil etmemiştir. Bir zamanlar Avrupa Patentine sahip olmakla birlikte koruma süresi sona eren patentler bakımından *opt-out* talebinde bulunulabilmektedir; Luginbuehl ve Kotzur (n78) 252.

⁸¹ England (n78) 917; Luginbuehl ve Kotzur (n78) 252; İlhami Güneş, 'Avrupa Üniter Patent Mahkemesi ve "Tr" Geçerliliği Olan Avrupa Patentlerinin Durumu' (2023) 18(200) *Terazi Hukuk Derisi* 115.

⁸² Luginbuehl ve Kotzur (n78) 252.

⁸³ *AIM Sport Development AG v Supponor Oy and Others* [2024] UPC_CoA_489/2023, UPC_CoA_500/2023 (Court of Appeal of the Unified Patent Court, 12 November 2024).

⁸⁴ Luginbuehl ve Kotzur (n78) 252-254.

⁸⁵ *AIM Sport Development AG v Supponor Oy and Others* [2024] UPC_CoA_489/2023, UPC_CoA_500/2023 (Court of Appeal of the Unified Patent Court, 12 November 2024).

⁸⁶ Birleşik Krallık üniter patente yönelik güçlendirilmiş işbirliğine taraf olmasına rağmen, AB'den ayrılması sebebiyle sistemin dışında kalmıştır. Bu durum dahi tek başına AB üyesi olmayan devletlerin ve hatta üniter patent sistemine dahil olmakla birlikte AB'den ayrılan devletlerin sistem dışında kalacağını göstermektedir.

⁸⁷ RG. 09.11.1982, S. 17863.

bakımdan bir egemenlik sorunu da meydana getirmektedir⁸⁸.

Tüm bunlara rağmen, Türk vatandaşlarının ve Türkiye'de yerleşik kişilerin üniter patente başvurma imkânı bulunmaktadır. UPPR ve UPCA üniter patent koruması bakımından buluş sahibine yönelik herhangi ek bir kısıtlamaya yer vermemiştir. EPC m. 58 uyarınca Avrupa patentine başvurma hakkına sahip olan her türlü gerçek ya da tüzel kişi üniter patent talebinde bulunabilmektedir. Dolayısıyla Türk vatandaşları ile Türkiye'de yerleşik kişiler buluşlarının üniter patent aracılığıyla korunması için başvuruda bulunma imkânına sahiptir. Her ne kadar Ülkemizde etki doğuracak olmasa da Türk vatandaşları buluşlarını üniter patent aracılığıyla yeknesak olarak korunma imkânına sahiptir. Üniter patent ile Avrupa patentini bir araya getiren kişiler ise hem Ülkemizde sonuç doğuran hem de üniter etkiye sahip bir patent korumasına erişebilmektedir. Ancak söz konusu buluşlar Üniter Patent Sistemine dahil devletlerde yeknesak olarak EPC'ye tabi devletlerde ise ayrı ayrı korunabilecektir.

Bir diğer önemli husus yaşanacak uyuşmazlıkların çözümünde görevli mahkemedir. UPCA'ya taraf olmamakla birlikte EPC'ye taraf olan devletlerde Avrupa patentine yönelik uyuşmazlıklar ilgili devletin yerel mahkemelerinde görülmektedir⁸⁹. Bu mahkemeler tarafından verilen kararlar davanın açıldığı devlette sonuç doğurmaktadır. Üniter patent ise kendisine has bir yargı sistemine sahiptir ve verilen kararlar UPCA'ya taraf tüm devletlerde geçerlidir. Ancak Üniter Patent Mahkemesi tarafından verilen kararlar sözleşmeye taraf olmayan Türkiye'de geçerli kabul edilmeyecektir. Uygulamada hem Avrupa patentinin demet etkisinden hem de üniter patent etkisinden yararlanmakta olan kişi ise UPCA'ya taraf devletlerde yaşanacak uyuşmazlıklar bakımından Üniter Patent Mahkemesine; diğer devletler bakımından ise uyuşmazlığın yaşandığı devletin mahkemesine ayrı başvurularda bulunmak zorunda

kalacaktır. Örneğin bir patente yönelik Türkiye'deki uyuşmazlık bakımından Türk mahkemelerine, Fransa ve Almanya'daki uyuşmazlık için ise Üniter Patent Mahkemesine başvurulabilecektir. Yaşanan uyuşmazlıklar sonucunda iki farklı mahkeme tarafından alınan kararlarının örtüşmemesi ve hatta zıt karakterler taşıması her zaman mümkündür⁹⁰. Mahkemelerin birbiri ile uyuşmayan ya da zıt nitelikteki kararları yalnızca ilgili mahkemenin yetki sınırları içerisinde geçerli olacaktır⁹¹. Örnekte, Türk mahkemeleri tarafından verilen karar Türkiye'de, Almanya ya da Fransa Üniter Patent Mahkemesi tarafından verilen karar ise tüm UPCA'ya taraf devletlerde sonuç doğuracaktır. Ancak üniter patentin yeknesak etkisi sayesinde kişi Almanya ve Fransada ayrı ayrı davalar açma yükümlülüğünden kurtulacaktır.

Geçiş süreci boyunca kullanılabilir olan *opt-out* mekanizması Türkiye'de etki doğurmamaktadır. Ancak Türk vatandaşları ile Türkiye'de yerleşik kişiler Avrupa patentleri bakımından UPCA'ya taraf olan devletlere yönelik *opt-out* talebinde bulunabilmektedir. Bu noktada EPC ile Türkiye, Almanya ve Fransa korunan bir Avrupa patenti için *opt-out* talebinde bulunulabilmektedir. Ancak talep yalnızca Almanya ve Fransadaki uyuşmazlıklar bakımından etki doğuracaktır. Başvuruda bulunacak kişilerin talebi Üniter Patent Mahkemesine ait dava yönetim sistemi üzerinden kayıt birimine göndermesi ise büyük bir önem taşımaktadır⁹². Talep TÜRK PATENT ya da EPO aracılığıyla iletilmemektedir. Kişinin TÜRK PATENT VE EPO üzerinden gerçekleştirdiği talepler yok hükmündedir. Kişinin talepte bulunmaması ya da hatalı talepte bulunması halinde artık demet şeklindeki Avrupa patentine yönelik uyuşmazlıklar da Almanya ve Fransada Üniter Patent Mahkemesi aracılığıyla görülecektir. Türkiye'deki uyuşmazlıklar bakımından ise Türk mahkemeleri yetkili olmaya devam edecektir.

⁹⁰ Leon Dijkman ve Cato Van Paddenburgh, 'The Unified Patent Court as Part of a New European Patent Landscape: Wholesale Harmonization or Experiment in Legal Pluralism?' (2018) 26(1) *European Review of Private Law* 103.

⁸⁸ Meselenin anayasalardaki egemenlik hakkı bakımından tartışılmasına yönelik bkz. Anna Wszolek, 'Still Unifying? The Future of the Unified Patent Court' (2021) 52 *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1143- 1148.

⁸⁹ *Opt-out* talebinde bulunulması halinde aynı durum UPCA'ya taraf devletlerdeki üniter etki taşımayan Avrupa patenti bakımından da geçerlidir.

⁹¹ Türkiye'nin UPCA'ya taraf olmaması ve Türkiye'de faaliyet gösteren bir Üniter Patent Mahkemesinin bulunmaması ya da Türkiye'nin bir Üniter Patent Mahkemesi'nin yetki alanında bulunmaması patentler bakımından çifte koruma tehlikesini ve mahkemeler tarafından verilebilecek çelişkili kararların Türk hukuku bakımından sorun oluşturmasını engellemektedir.

⁹² Luginbuehl ve Kotzur (n78) 250.

Ülkemizin UPCA'ya taraf olmaması her ne kadar patent hukukumuz üzerinde doğrudan bir etki doğurmasa da bazı dolaylı etkilere neden olacaktır. Öncelikli olarak üniter patent ile Avrupa patenti arasındaki ilişki ilerleyen yıllarda EPC ve dolayısıyla Türk patent hukukunun bazı değişikliklere uğramasına neden olabilecektir. Üniter patent ve Üniter Patent Mahkemesi zamanla Avrupa patenti ve AB patent hukuku üzerinde etkili olacaktır. Özellikle geçiş sürecinin sona ermesi ve *opt-out* imkânının ortadan kalkmasıyla birlikte Üniter Patent Mahkemesi birçok ülkede Avrupa patenti bakımından da yetkili yargı kuruluşu haline gelecektir. Böylelikle Üniter Patent Mahkemesi kararları yalnızca üniter patentleri değil, Avrupa patentini de etkileyecek hale gelecektir. EPC bakımından Avrupa'da tek yetkili hale gelmiş bir Üniter Patent Mahkemesi AB'ye ve üniter patente taraf olmasa da EPC'ye taraf olan devletlerin hukuk sistemlerini de muhakkak ki etkileyecektir. Alınan kararlar ve değişiklikler ilerleyen dönemde Türk patent hukuku ve yargı kararları bakımından oldukça önemli hale gelecektir. Kanaatimizce yaygınlık kazanması halinde üniter patent EPC'nin sahip olduğu ulusal hukuk sistemlerini yeknesaklaştırma amacını da yerine getirmeye başlayacaktır. Böylelikle üniter patente taraf olmayan EPC'ye imza koymuş ülkelerin patent hukukları ile Üniter Patent Sistemi benzer hale gelecektir. Ek olarak sisteme dahil olunmaması halinde Türk firmalarının ve vatandaşlarının yeknesak nitelikteki bu korumaya erişmelerini kolaylaştırmak için farklı adımların atılması da mümkündür. Bu adımların AB tarafından ya da Türkiye tarafından atılabilir. AB'nin tek pazar anlayışı da dikkate alındığında AB ile yakın ilişkiler içerisinde tam üyelik müzakereleri yürüten Türkiye'nin Üniter Patent Sistemine kayıtsız kalması olası görünmemektedir.

SONUÇ

Patent hukukuna hakim olan ilkelere birisi olan ülkesellik prensibi, AB için önem taşıyan tek pazar anlayışının önündeki temel sorunlardan birisidir. Bu sorunun çözümü için başlatılan çalışmalar ilk olarak Avrupa patentinin doğuşuna neden olmuştur. Ancak her ne kadar buluşların birden fazla devlette korunmasını kolaylaştırmış olsa da, Avrupa patenti ülkesellik prensibini ortadan kaldırmak yerine EPC'ye taraf devletlerin ulusal patent kuralları-

nı uyumlu hale getirme amacına hizmet etmektedir. Ülkesellik prensibini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar ise başarısızlık ile sonuçlanmıştır. Üniter Patent Sistemi, şimdiye kadar bu alanda atılan en önemli adımdır.

Üniter patentle birlikte buluşlar tek başvuru ile aynı anda ve yeknesak olarak tüm taraf devletlerde korunabilir hale gelmiştir. Sistem, yeknesak korumaya ek olarak Avrupa patentine kıyasla daha hızlı, basit ve ekonomik bir patent sistemi öngörmektedir. Buluş sahibi tek başvuru ve daha az masraf ile 18 taraf devlette aynı anda yeknesak olarak koruma sağlayan üniter patente kavuşmaktadır. Patentin korunduğu devlet sayısının ilerleyen süreçte daha da artarak AB üye devletlerin neredeyse tamamında geçerli bir sistem oluşturulması beklenilmektedir.

Üniter Patent Sistemi, Avrupa patenti ile aynı temellere dayanmaktadır. Dolayısıyla her iki sistem arasında farklar olduğu gibi benzerlikler de bulunmaktadır. Benzerliklerin başında başvuru aşaması gelmektedir. Her iki halde de buluş sahibi öncelikle EPO'ya bir Avrupa patenti başvurusunda bulunmalıdır. Daha sonra EPO tarafından patent verilmesi yönünde engel bulunmayan başvurular öncelikli olarak Avrupa Patent Bülteni'nde yayınlanmaktadır. Üniter etki, buluşun bültende yayınlanmasından sonra talep üzerine doğmaktadır. Başvuruya yetkili kişi, başvuruyu buluşun Avrupa Patent Bülteni'nde yayımlanmasını takiben bir ay içerisinde gerçekleştirmelidir.

Üniter etki talebinde bulunulabilmek için gereken bir diğer önemli şart ise patent başvurusunda belirtilen istem dizinlerinin tüm üye devletler bakımından aynı olmasıdır. Üniter patentin yeknesak niteliği bu durumu zorunlu hale getirmektedir. Ancak istem dizinlerinin birbirinden farklı nitelik taşıması Avrupa patenti bakımında sorun teşkil etmemektedir. Diğer bir deyişle farklı devletler bakımından farklı istem dizinlerine sahip buluşlara üniter patent verilemeye de Avrupa patenti verilebilmektedir.

Üniter patent, yeknesak bir koruma öngörmekle birlikte sistemin hayata geçirilebilmesi için özel bir yargı örgütüne ihtiyaç duymuştur. Böylelikle Üniter Patent Mahkemeleri kurulmuştur. Üniter patente yönelik düzenlemeler ile EPC hükümlerine göre gö-

revini yerine getirecek olan bu mahkemeler birinci derece ve temyiz mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Birinci derece mahkemesi yerel, bölge ve merkez mahkemeleri şeklinde örgütlenmiştir. Her bir mahkemenin yargı bölgesi ve yetkisi birbirinden farklı nitelik taşımaktadır. Ancak yargı örgütü altındaki tüm mahkemeler yapısal olarak benzer niteliktedir. En temel benzerlik ise tüm mahkemelerin farklı devlet vatandaşları arasından seçilen hakimler aracılığıyla heyet halinde görevlerini yerine getirmeleridir. Mahkeme üye sayıları ve üyelerin nitelikleri ise değişkenlik gösterebilmektedir.

Üniter Patent Mahkemesi ulusal mahkemelere denk sayılmakla birlikte uluslararası kuruluş statüsündedir. Yargılama sırasında başta UPPR ve UPCA olmak üzere üniter patente yönelik düzenlemeler, EPC, AB tüzükleri ve ulusal düzenlemelere başvurulabilmektedir. ABAD kararları da mahkemeler bakımından bağlayıcı niteliktedir. UPPR'nin çerçeve kanun niteliği göz önüne alındığında ulusal kanunlara başvurulduğu hallerde mahkeme kararlarının farklılıklar arz etmesi olasıdır. Bu durum üniter patentin yeknesak niteliğini etkileyecek önemli hususlardan birisidir.

Üniter Patent Mahkemesinin yargı yetkisi AB patent hukuku bakımından önemli meselelerden birisidir. UPCA m. 1 uyarınca Üniter Patent Mahkemesi üniter etki taşıyan ya da taşımasını UPCA'ya taraf devletlerdeki tüm Avrupa patentleri bakımından yetkili kılınmıştır. Ancak yetkinin patent sahipleri tarafından yapılacak bir *opt-out* talebiyle birlikte belirli bir süreliğine de olsa ortadan kaldırılması mümkündür. Yalnızca Avrupa patenti bakımından söz konusu olan bu mekanizma, başvuru sahibinin UPCA m. 83'de öngörülen geçiş süreci boyunca Üniter Patent Mahkemesinin yargı yetkisi dışında kalmasına ve uyuşmazlıkların ulusal mahkemeler aracılığıyla giderilmesine imkân tanımaktadır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu EPC'ye taraf olmakla birlikte UPCA'ya taraf olmayan devletler bu yetki kurallarının dışındadır. Söz konusu devletlerde Avrupa patentine yönelik uyuşmazlıklar *opt-out* mekanizmasına ihtiyaç duyulmaksızın ve geçiş süreci ile bağlı kalınmaksızın ulusal mahkemeler aracılığıyla giderilmektedir.

Üniter patentin etki alanını AB üye devletler ile sınırlaması, AB'ye üye olmamakla birlikte EPC'ye taraf olan Türkiye gibi devletlerin bu sisteme dahil olmasını engellemektedir. Ancak Türk vatandaşları ve Türkiyede yerleşik kişiler üniter patente başvurma hakkına sahiptir. Başvuru doğrudan EPO üzerinden gerçekleştirilecek olup yalnızca sözleşmeye taraf devletlerde sonuç doğurmaktadır. Yaşanacak uyuşmazlıklar bakımından da Türk mahkemelerinin bir yetkisi bulunmamaktadır. Buluş sahibi bu tür uyuşmazlıklara yönelik olarak Üniter Patent Mahkemesine başvurmak zorundadır.

Üniter Patent Sisteminde ya da Türkiye'nin AB üyelik sürecinde yaşanacak değişiklikler, Türkiye'nin de bu sisteme dahil olmasına imkân sağlayabilir. Ancak her iki halde de yargı yetkisinin kısmen de olsa Üniter Patent Mahkemesine bırakılması büyük bir sorun teşkil edecektir. Anayasa m. 9 uyarınca yargı yetkisi bağımsız ve tarafsız şekilde Türk mahkemeleri tarafından kullanılmaktadır. Ancak Üniter Patent Sistemine dahil olunması yargı yetkisinin devri şartına bağlıdır. Sözleşmenin yargı yetkisine yönelik maddelerine çekince konulması da mümkün değildir. Ancak AB'ye üyelik halinde ABAD'ın yargı yetkisiyle birlikte bu sorunun da çözülmesi mümkündür. Üniter patente yönelik düzenlemelerde değişiklik yapılarak AB dışından devletlerin kabulü halinde ise anayasal bir değişikliğe gitmeden sisteme dahil olunması mümkün görünmemektedir.

Ülkemiz sisteme dahil olmamasına rağmen EPC üyesi olarak üniter patentten en çok etkilenecek üçüncü devletlerden birisidir. Üniter patent ve Üniter Patent Mahkemesi ilerleyen yıllarda etkisini artırarak önce Avrupa patentini, sonrasında AB ve Türkiye patent hukukunu önemli seviyede değiştirecektir. Nihayetinde Üniter Patent Mahkemesinin AB'de üniter ya da demet şeklinde olsun tüm Avrupa patentleri için tek yetkili yargı kuruluşu haline gelmesi muhakkak ki üniter patent sistemi dışındaki EPC'ye taraf devletlerin hukuk sistemlerinin değişmesine, üniter patent ile EPC'ye taraf ülkelerdeki hukuk sistemlerinin yeknesaklaşmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağzitemiz M, 'Lizbon Antlaşması Sonrası Güçlendirilmiş İşbirliği Mekanizması ile İlgili Hukuki Meseleler' (2019) 18(1) *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 1-34.
- Aygül M ve Altıntaş Açıkgöz E H, 'Yabancı Unsurlu Fikrî Mülkiyet Uyuşmazlıklarında "Koruma Ülkesi Hukuku" (Lex Loci Protectionis) Kavramının Belirsizliği' (2024) 10(1) *TFM* 54-61.
- Bayliss C J, 'The Unitary Patent and Unified Patent Court: Potential Changes and Implications' (2014) 5(2) *Cybaris: An Intellectual Property Law Review* 433-475.
- Beier F K, 'The European Patent System' (1981) 14(1) *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 1-15.
- Bozer A, 'Türkiye AT İlişkileri ve 1992 Tek Pazar Programı' (1991) 1(1-2) *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi* 1-16.
- Cohen D L, 'Article 69 and European Patent Integration' (1997-1998) 92(3) *Northwestern University Law Review* 1082-1128.
- De Langhe D, 'EU Patent Harmonization Policy: Reconsidering the Consequences of the UPCA' (2021) 16(10) *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 1078-1090.
- Dijkman L ve Van Paddenburgh C, 'The Unified Patent Court as Part of a New European Patent Landscape: Wholesale Harmonization or Experiment in Legal Pluralism?' (2018) 26(1) *European Review of Private Law* 97-117.
- Dinwoodie G B, 'Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality' (2009) 51(2) *William & Mary Law Review* 711-800.
- England P, 'In? Out? What's it all about? Patent opt-out and withdrawal in the UPC' (2014) 9(11) *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 915-922.
- Erdem B, *Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk* (Beta 2000).
- European Patent Office, *Cost of a Unitary Patent*, <https://www.epo.org/applying/european/unitary/unitary-patent/cost.html>
- European Patent Office, *Unitary Patent Guide* (2022) https://link.epo.org/web/unitary_patent_guide_en.pdf
- European Patent Office, *Patent Index 2023: Statistics at a Glance* (2024) <https://epo.org/patent-index2023>
- European Patent Office, *Unitary Patent Guide* <https://www.epo.org/en/legal/guide-up/2022/index.html>
- European Patent Office, Innovation in digital and clean-energy technologies boosts demand for patents in Europe in 2023 (2023) <https://www.epo.org/en/news-events/news/innovation-digital-and-clean-energy-technologies-boosts-demand-patents-europe-2023>
- Gottwald P, 'Brüssel Ia-VO Art. 24' in Thomas Rauscher ve Wolfgang Krüger (eds), *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*, V. 3, (6th Auflage, C.H. Beck 2022).
- Güneş İ, 'Avrupa Üniter Patent Mahkemesi ve "Tr" Geçerliliği Olan Avrupa Patentlerinin Durumu' (2023) 18(200) *Terazi Hukuk Dergisi* 114-116.
- Hartmann-Vareilles F, 'Intellectual Property Law and the Single Market: The Way Ahead' (2014) 15 *ERA Forum* 159-168.
- Haupt I, 'Territorialitätsprinzip im Patent- und Gebrauchsmusterrecht bei grenzüberschreitenden Fallgestaltungen' (2007) *GRUR* 187-194.
- Hoth J, 'Territoriale Grenzen des Schutzbereichs von Warenbezeichnungen' (1968) *GRUR* 64-79.
- İlgaz D, 'Avrupa Patent Sistemi İçinde Avrupa Topluluk Patentinin Yaratılması, Öneri' (1991) 4(16) *Öneri* 159-165.
- Jeker O ve Köpf A, 'The Unitary Patent Package - A System to Support SMEs?' (2023) 2 *Life Science Recht* 5-12.
- Kaya A, '551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Zorunlu Lisans Sistemi' (1996) 55(1-2) *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 335-368.
- Kaesling K, 'The European Patent with Unitary Effect: A Unitary Patent Protection for Unitary Market?' (2013) 2(1) *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 87-111.
- Kolawole Oke E, 'Territoriality in Intellectual Property Law: Examining the Tension between Securing Societal Goals and Treating Intellectual Property as an Investment Asset' (2018) 15(2) *SCRIPTed* 313-348.
- Kolle G, 'Art. 3' Ingo Bechedorf ve Jochen Ehlers (ed), *Benkard, Europäisches Patentübereinkommen* (4. Auflage, C.H. Beck 2023).
- Luginbuehl S, 'An Institutional Perspective I: The Role of EPO in the Unitary (EU) Patent System', *The Unitary EU Patent System*, Justine Pila ve Christopher Wadlow (ed.) (Hart, 2015).
- Luginbuehl S ve Kotzur J, 'The Unified Patent Court's Opt-Out Option - A General Introduction' (2023) 72 *GRUR International* 250-256.

- Lundstedt K, 'Gerichtliche Zuständigkeit und Territorialitätsprinzip im Immaterialgüterrecht - Geht der Pendelschlag zu weit?' (2001) *GRUR Int* 103-111.
- Mansour Fallah S, Koller A ve Stadler M, 'The UPC's Path to Entry into Force between Delayed and Withdrawn Ratifications - Dead-end Street or Bumps in the Road?' (2021) *GRUR Int* 662-666.
- Miner T, 'The European Patent Convention' (1978) 3(2) *International Trade Law Journal* 408-412.
- Plomer A, 'The Unified Patent Court and the Transformation of the European Patent System' (2020) 51(7) *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 791-796.
- Schoenen G ve Smielick D, 'Markenrecht, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht' Gordian N Hasselblatt (ed), *Münchener Anwaltshandbuch Gewerblicher Rechtsschutz* (6. Auflage, C.H. Beck 2022).
- Schovsbo J H, Riis T ve Salung Petersen C, 'The Unified Patent Court: Pros and Cons of Specialization - Is There a Light at the End of the Tunnel (Vision)?' (2015) 46(3) *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 271-274.
- Straus J ve Klunker N S, 'Harmonisierung des internationalen Patentrechts' (2007) *GRUR Int* 91-104.
- Şehirli Çelik F H, 'İngiliz ve Alman Patent Uygulamaları Örneğinde Avrupa Patentlerinin Koruma Kapsamının Belirlenmesi' (2008) 24(3) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 267-306.
- Tekinlap Ü, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (5. Bası, Vedat 2012).
- Tocherman P, 'PatG vor § 1' Klaus Bacher (ed), *Patentgesetz*, founded by Geordbenkard (C.H. Beck 2022).
- Warren C A ve Poledna A, 'The Unitary Patent' (2016) 8(4) *Landslide* 47-49.
- World Intellectual Property Organization, *International Patent Classification* (IPC) <https://www.wipo.int/classifications/ipc/en>
- Wszolek A, 'Still Unifying? The Future of the Unified Patent Court' (2021) 52 *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1143-1160.
- Yılmaz İ, 'Avrupa Topluluğunda Fikri ve Sınai Haklar' (1996) 4(1-2) *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi* 17-53.
- Yılmazsoy E, 'Fikri Mülkiyete İlişkin Haklara Uygulanacak Hukuk' (2022) 17(185) *Terazi Hukuk Dergisi* 108-115.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarın katkı oranı %100'dür.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The author declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Contributions Statement: *Author has contributed %100 into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*